

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

РЕКЪЕМРИН
ТЕЛЕВИДЕНИДАЛ
ЭЛЯЧІЗАВА

1920-йисалай акъатзава

N 38 (1089) хемис 19-сентябрь, 2019-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

15-сентябрьдиз Али Алиеван тъварунихъ галай спортдин ва жегъилприн двореца Дагъустандин халкъарин садвилин ийкъяза 1999-йисуз республикадиз сухумиш хъайи террористрин международный klepetlap кукъварайдалай инихъ 20 йис тамам хъуниз талуқъарнавай чехи мярекатар къиле фена. И серенжемра Дагъустандин Кыл Владимир Васильевани иштиракна. Идан гъакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Кыилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Спортдин ва жегъилприн двореца 1999-йисан вакъайирин иштиракчияр, федеральный, республикадин ва муниципалитеттин исполнительный, законар акъуддай властдин, къанун-къайда худай ор-ғанрин, спортдин ва илимдин общественностидин, интеллигенциядин векилар, муниципалитеттин делегацияр, республикадин вилик къетлен лайихлувилер авай ксар къват хъана.

Концертдин чехи программа къалурайдалай гуъгъуниз, къват хъанвайбурухъ элъвена, Владимир Васильев рапана.

“Играми дагъустанвияр, женгинин, баркаллу и вакъайирин иштиракчияр

хъайи гуърметлу ксар, къе ина күн чахъ галаз санал хъуналди чун баҳтлу я. Лишанлу, риклерик шадвилин, гъа са вахтунда гъамлувилин гъиссер кутадай и вакъия къейд, ийдай чавуз чахъ галаз шерик хъунай, и мярекатда чахъ галаз санал иштиракун күн сагъир, чи играми мутьманар! Заз күн Дагъустандин чилел сухумиш хъайи террористрин международный klepetlap кукъварайдалай инихъ 20 йис тамам хъунихъ галаз алакъалу языни тебризист къанзана. Тарихда чехи ва дидбин дегишвилер арадал гъайи, чеплай Дагъустандин къадар-къисмет тамамвилелиди аслу хъайи вакъияр тъимил авач. Дагъларин улькведин халкъарин садвилли, абурун дуствили ва абуру сада-садаз архавал авуни лап четин макъамра агъур имтигъанрай лайихлудаказ экъечиз къумек гана.

Яргъал тир 1741-йисуз, къуватар санал къватла, Надир шагъдин къушунар кукъварунали, Дагъустанди халкъдин садвилин барадай тарихдин ва руьгъдинни алакъдин тежриба къватла. Адакай дагъустанвийриз къенин юкузни къумек жезва. Къе чна къетлендаказ квелди дамахзана лагъайтла, стха халкъарин гзаф асиррин тарих авай садвилиз гъулгъулайри, душ-

манвили, чурууки гыч са чавузни хасаратвал ганач. Вирида талукъ умуми края инсанар тупламиш хун важиблу тирди чи аллатай неシリн зегъметдин баркаллу крати ва абуру женгера къалурай къегъалвилери шумудни садра тестикарна.

И ийкъара чна террористрин международный klepetlap кукъварайдалай инихъ 20 йис тамам хъун къейдзана. Бандитрин тешкиллатар сухумиш хъуни инсанар ислять умъур тартибдикай худна, республикадин ва вири Россиядин садвал, саламатвал къурхувилик кутуна. Гзаф камаллу кас яз хъайи Расул Гамзатова а чавуз лагъанай: “Бандитар Дагъустан дагъустанвийрикай азад ийиз атанва”. А чавуз Дагъустандин гзаф миллтрин векилприкай ибарат халкъ, вири сад хъана, чапхунчийриз акси экъечинай. Бандитрин гъужумдин хура акъвазун, абурун вилик пад күн патал общество, армия, гъукумдин къурулушар, диндин къуллугъчир - вири тупламиш хъанай. Гъалибвал къазанмишун чаз багъаз акъвазна. 226 аскер, къенепатан кратин 53 къуллугъчи, 25 ополченец телефон хъана - чна абуру вири рикел

▶ 2

“Лезги газетдиз” гъеле виликдай хабар гайвал, Дагъустанда рекъемрин телевиденидал элячунин вахт дегишарнава: са шумуд вацран къулхъ хутахнава - 3-июндилай 14-октябрдад.

Лазим тир тадаракар маса къачунихъ ва, абуру чкайрал эцигдайла, кумек гунихъ галаз алакъалу суалар республикадин “кузвай линиядин” нумрадиз - 8(800) 250-74-84 - зенг авуна гуз жеда.

Нумрадай къела:

ВАТАНПЕРЕСВАЛ

Интербригададин женгерин рехъ

Бязи аскерар женгинин гъерекатра сифте яз иштиракзайбур тиртланы, абуру чин руьгъдин уяхвал, виклеевал, гъа сифте декъикъайра душмандин хуруз физ гъазурвал къалурзазай. И кар Годоберидин дереда къипе фей язъунра лап ачхудиз ашакара хъана.

▶ 4

ТАРИХ

Билистан, я тахъйтла, - Билисан?

Лезгандихъ хъсан яракъар расдай устларарни авай. Хъел-чъемерук, тур, гапур, кемен, къалханар расдайбур вири Кавказдиз сейли тир. Билисанвийри чапхунчияр хъелерив иллаки сересдаказ ядай. Душмандиз къеледив агатиз кълан хъайила, абурул хъелер марф хъиз къурдай.

▶ 5

ТУРИЗМ

Ачух цавун къаник квай музей

Мульг халкъдин культурадин, архитектурадин, тарихдин зурба имарат - агалкъун я. Гурлу Самур ва Ахцеъява цад-садак какахъзазай чадал экъя хъанеый районцентре Ахцеъяр жуъреба-жуъре асирин мулькъвералди машгур я.

▶ 6

УМУЛЬР

Умуд кваз

... Колхозар, совхозар чукъурнаев, никлера техилар цазмач, багълар къурурнава. Заводар, фабрикар акъвазнава. Виликдай кардик квай цуд агъзурралди инсанар гила бейкаррис, темпелрэз элкъвенва. Къалахдик кваз гысабзазай муаллимарни гъам аранда, гъам дагъда мектебиз къевзэй аялар тъимил хъуниди, бегъем 18 сятын бес тежез, сварщикрин шаклуртвал авуниз мажбур жезва...

▶ 7

ОБЩЕСТВО

Девлетлу хъун шартI туш, рикI михъи жен

Ахцеъя райондин реъбер Осман Абдулкеримова ришвет зеъър я лагъанай: “Аллагъдин реъе авай вирида чизва хъи, ришвет къаучун чехи гунағъ я. Амма ришвет инсан зеъърламишдай агъу тирди вирида аннамишазав. Ришветри яргъалмукъвал инсандин эхир-пехир ийидә”.

▶ 8

ОБРАЗОВАНИЕ

Культураяр ва адтар чирун

Къилин везифа - гзаф миллтрин векилприкай ибарат тир колективира аялриз сада-сад диндирмишдай, санал зеъъмет чуғвадай, сада-садан гъурмөт ва лайхлувилер худай, дуствал мягъкемардай шартлар арадал гъуникай ибарат я. Урус халкъ гъа и вири гъурмөтрез лайхлутирди аннамишун лазим я.

▶ 10

Виридуңъядин ислэгвиллин югъ

Нариман ИБРАГЫМОВ

Са шумуд югъ идалай вилик Израилдин премьер-министр Биньямин Нетаньяхудин мецелай алтатай гафари дуңъядин ислэгвал кланзавай вири инсанрик къалабулух кутуна. США-дин терефдарвал гыссазавай чапхунчилигде малумарна: "17-сентябрдиз жезвай сечкийра зун гъалиб хъайлтла, за Иордан ваңын Рагъакидай патан чилер Израилдин гыллик ийда. Гыса вахтунда зун Мертвый тъульын къилихъ галай Иудадин ва Самаридин чилерин иесивални ийиз гъазур я".

Лик пад къун лазим я. Гъайиф хъи, инсаниятдиз хушбаҳтиледи яшамиш жедай тъебии вири шартлар тешкилнавай и чилел азгүнриз, чакъалриз, въяшшириз ушамиш касарни ава къван. Дявейрин чархачиярни гъабур я.

1981-йисалай дуңъядин ООН-дин Генеральный Ассамблейдин къаардалди Виридуңъядин ислэгвиллин югъ кыле тухузва. 2001-йисалди ам сентябрдин ваңран пуд лагъай гъафтедин саласа юкъуз къейдзавай. 2001-йисан 7-сентябрдиз ООН-дин Генеральный Ассамблейди акъудай къаардилай гүргүнүз Международный ислэгвиллин югъ 21-сентябрдиз кыле тухузва.

21 – сентябрь Ислэгвиллин югъ

Дявекаарар негъ ийин!

Рикел хкин: Иордан ваңын къваларив гыйчилер Израилди 1960-йисан ругуд йикъян чапхунчиллин дяве авуналди къунай. Исятда ана, чилер Израилдинбур туштани, виш азъзурралди израилвия яшамиш жезва. ООН-ди и чилер гужуналди, чапхунчилледи къунвайбур яз гъисабазава.

Израилдин премьер-министридин малумат ва иштэяъл Арабрин государстввойрин Лигади ва Саудовский Аравияди къетивиледи пислемишава. Гыса вахтунда, дуңъядин гафар ульквейрини арабар ва чувдадар яшамиш жезвай чилерал Израиль мадни къизгъинвал тваз алахъзавайди къейдна. Хейлин, иллаки араб ульквейрин, азъалияр ихътийн къастар рикел авайбурун крати ажугъламишнава.

Эхъ, чаз аквазайвал, дуңъядин къизгъинвал, къалмакъалар тваз, дявейрик цай кутас кланзавайбур мад ава. США-дин демократия масанрани тваз клан хүнүн шумуд улькведа дяведенин гъалар арадал гъанватла килиг. Къе-цептатай (США-ди) идара авуник (внешнее управление) акатнавай Украина им шумуд исис я дяведенин гъалар давам жез. Идални бес тахъана, США вичин гъилиланрин къумекни галаз санлай вири дуңъядин гъалар чуриз алахънава, КНДР-дин, Венесуэладин, Китайдин, гъакъ маса государствоирин къенепатан кратикини къаришиши жезва.

Ислэгвал. Лап гъеччи чавалай и гаф зи япара гъатна. Иллаки чи дидейрин, бадейрин мецелай ам зав агақына. Амай вири гафарилай "ислягвал" гаф заз мукъвал-мукъвал ван жезвай. Ківалени, къучедани, кимепни, школадани... Гүльбүнлән зун гъавурда ақырвал, Ватандин Чехи дяве ақылтнаса ақылан вахтар алатавачир, виридан риклер а залум дяведенин хирерин амай. Гавийлий чи дидейри, бадейри чка-чкачада тиқардай: "Дуңъядо-ислягвал, кылел миҳи, вилил җавар! Дяве чи веледрин вилперизни тақурай!"

И ихтилатирхъ, ибараирхъ еке метлеб ава. Ислэгвал гъар са зөгметчидин, дидедин, къвалин иесидин мурад, таалабун, дуңа я. Вири мурадарни ислэгвиллин пайдахдик кваз къилиз акъатзава эхир. Дяве лугъудай зулуматди вири крат, мурадар тахъай мисал ийизва, барбатвилерал гъизва, къурбандрин жергеир къалинарзава.

Вири инсаниятдиз дяве таклан я, вири дидейри дяве пислемишава, чин веледар ислэгвал гафунин таъсирдик кваз тербияла-мишава. Амма дявеирал эхир эцигиз жезвач. Дуңъядин гагъ са, гагъ маса вилаятда дяведенин цай кутазва, шегъерар, хүррер барбатзава, ислэгвиллин къалин, аялар, жаванар къирмишава. Вири сад хъана, дявеирин ви-

И юкъуз вири ульквейрин, вилаятрин, пачагълугъирин къилер, халкъар дяведенин гъерекатар акъвазаруниз, зулумприз рехъ тагуниз мажбур я. Гыса вахтунда ООН-дин акатзавай вири ульквейри, государствовинбур тушир организацийри, къилдин касарни Международный ислэгвиллин югъ къейд авун, халкъариз ихътийн югъ авайдакай хабар гун, ягъунар-къиникъар акъвазарун лазим я.

Чилел алай миллионралди инсанри ислэгвилхъ гъамиша ялварзава. Күчейира, паркара секиндиз къекъуын, аялар школайриз рекье тун, веледриз меҳъярар авун, алақунар, бажарагъ инсаниятдиз хийирлу кратихъ элкъурун... Алай вахтунда дуңъядин, чин ульквейра, маканра ислэгвиллин гъалар хъана кланзавай инсанар миллионралди ава. Абурун юкъуз къалабулухдик ква. Абурун ихтиярар хүн, ислэгвал таъминарунин мураддатди Ислэгвиллин югъни тайнарнавай.

И суварик гъар са улькведин миллионралди инсанри иширакзава. Общественный, жегъилрин гаф организацийри и юкъуз журеба-журе миракатар тешкилзава, государстввойрин рөгъберар, башчияр ва маса касар ислэгвал патал аквадай ихътийн крат авуниз мажбуразава. ООН-дин Генеральный секретарди, анин Хатасузвиллин советдин председателди и юкъуз, виридуңъядин халкъарихъ элкъвена, ислэгвал хүнүн эвер гузва.

Къейд авун лазим я хын, гъар исис Ислэгвиллин югъ журеба-журе лишанрик кваз кыле тухузва. Мисал яз, "Инсандин ихтиярар ва ислэгвал хүн", "Жегъилар ислэгвиллин терефдарар я", "Бахтлу гележек патал мягъем ислэгвал гөрек я", "Ислэгъ патал халкъарин ихтиярар..."

Ислэгъ умумур вирибурухъ галас санал, гъелбетда, чи Республикин гаф организацийни гөрек я. Чи рикелай къада идайлай вилик хъайи вакъияр алатавач. А чаваз бязибуруз, дяведенин цай кутунади, са тахсири квачир инсанар ягъын къинади, драматар, автомашинар хъиткъинарунади чин чулавниятар къилиз акъудиз клан хъанай. Амма эвер тавур мугъманрин чуру къастар къилиз акъатнади. Дагъларин улькведин азъалияр ислэгъ умумур, чин азадвал, аслу туширвал патал бандитрин аксина къарагъына са гъаливал къазанмишна. Аферин ва баркалла чи ульткем рухвайризни рушариз, Россиядик армиядиз ва гъукуматдиз!

Ислэгвал инсаният патал вири я: умумур, яд, фу, къвалас, жегъил несилар тербияла-мишава... Гъакъ хъайила, ислэгвал хүн, дявеирин вилик пад къун патал гъарда ви-челай алақъадай крат авун лазим я.

Сулейман-Стальский райондин 90 йисан къаршидиз

Къунши къени Хъайила...

Сейфудин ШАГЪПАЗОВ

Лезги камалдин хазинада къуншидин дережадикай лагъанвай гзаф къисаир, мисалар ава. "Яргъа авай стхадилай мукъув гвай къунши хъсан я", "Къунши къени хъайила, къеци рушни гъульпүз фида" ва икъл мад...

Ислам диндини къуншийрин арада алақъаяр къенибур хъунз эвер гузва. "Виридалайни къени къунши, къуншидиз хъсанвал, хийир хкатавайди я", - лагъанай чи Плайъамбарди. Дугъриданни, гъихътин кар-къалахъ хъайила, сифте нубатда гъалтзавайди къунши ва ам мус хъайила эверай гъай я. Гъавилай къуншияр са стхаяр хъиз хъун гөрек я.

Зи ихтилат са касдикай, къуншидикай туш. Къе заз вичин яшар 90 йисав агакънавай, Къурагъ райондин къуын-къуынавай Сулейман-Стальский райондикай рахас къунзава.

Тарихдиз вил вегъейтла, и районди дагълух Къурагъ райондин агъалийрин умумурда, яшайшида къетлен чка къуна ва алай вахтундани гъакъл я. Дагъдин хүррерин азъалияр лап фад вахтарилай Къасумхурун базардихъ галаз ала-къада хъана. Абуру чи гъасилай хъурну майишатдин сүрсөт, (як, ниси, шурва мсб.) базарда маса гуз ва я техилдихъ дегишириз хъана. Вилик вахтарда дагъдин хүррерин азъалийриз и райондин хүррера хванахвярни авай. Абурун арада Чехи гъурмет-хатур къалин тир. Хванахвайри чи хүррерин азъалияр яр-емишталди таъминарзавай.

Гила заз са къве гаф яшар артух жердавай вич жегъиль хъжезвай къенин йикъян Сулейман-Стальский райондикай, адан къенепатан ва къецепатан акунрикай, жуван вилералди, къатынралди гъакъл акъзватла, гъадакай лугъуз кланзава.

Зун жуван Ватанды, иллаки Къиблепатан Дагъустанда, жезвай крати, вакъиайриз дикъет гузай кас я. Гъелбетда, гъар са ватанперес хъиз, зунни хъсан крати шадарзава, татугайвилери пашмара-зава, риклик гъалаба кутазава. Сулейман-Стальский района физвай гъерекатри анжак руғъз хажжава. Мумкин я, гъар йикъя акъзвавиляя ина яшамиш жезвай азъалийри жезвай дегишириз са акъван фикир тагун. Амма патан касдиз таъсир тавуна таъвач. Жувакай лагъайтла, за и районда жезвай лезги чалаз талукъ конференцийра, "Къуредин ярар" центриди тухузавай миракатра иширакзава, интернетдай Къасумхурун телевиденизди килигзава.

Райондин кыле авай къанажагъуль крати хайи чал къунз, меденият вилик тухуниз къетлен фикир гузва, екез къайгъударвал чулагъава. Лугъун хъи, и районда чаларбандиз - тъуырмет, саларбандиз, зегъметчидиз дикъет ава.

Чидан телевиденидин журналистрин къвалахъ тариф авуниз лайиху я. Абуру ери авай передачаир тешкилнади чин везифаяр тамамарзава, тамашачийриз къуллугъава. Патан тамашачийрин фикирин желб ийизва.

Сулейман-Стальский район хъурну майишатдинди я. И хиле адах виле акъадай, тарифдин нетижаяр ава. Зегъметдал рикл алай инсанри чилел, къве гъилни къакъажна, къвалахава, фермервиллин майишатарни тешкилнава. Техил, емишар, салан майвайар, къарпуз-хали битмишарзава. Инвесторрин къумекадалди интенсивный багълар, узъумлухар кутазава. Къвалахдай чакаяр арадал гъиз-

ва. Дигидай цин месэләяр гъялзава, цийи къанал кардик кутунва. Райондин экономика къвердавай мягъкем, халкъдин дуланажагъдин шартларни хъсан жезвайди аквазава.

Гъукуматди ахъайзавай пуларни биле авай, хийирлу кратиз харжава. Инвесторрини чин кепекар гарал вегъевайди туш. Гъабурни пакадин йикъяхъ, хийир жедайда чалахъарун, абуру чилер чара авун, са шакни алачиз, район руководстводин алакъунар я.

Чеб ярғара аватлани, и райондай акъатнавай агъваллуп рухвайри хай ма-кандиз къумекар гузва. Аялрин бахчаяр, спортдин дараматар эцигзава, майданар түккүрзава, школаляр ремонтдай пулар гузва, багълар кутазава.

Общественный ва политический деятель, лезги халкъдин баркаллуп хва Имам Яралиеван "Умуд" фондунин къвалахъни къейд авуниз лайиху я. Ада эдебиятдин, медениятдин, образовандин мярекатрик къуын кутазава, тафаватлу жезвай аялар, муаллимар, яратмишавай интеллигенциядик векилар пулдин таъкъатларди руғъламишава.

Жегъиль несилдин патахъай къайгъударвал авун, еридин образование гун районда сад лагъай чидадал ала лагъайтла, зун гъалатл жедач. Райондин руководстводи вузра къелзавай студентрихъ галазнин алакъаяр хъзвава, гурульшар тешкилзава. Райондин дзюдодинни самбодин школа вири Республикада машгъур я.

Райондин бязи школайрин къульдердайбурун колективири, ялприн яратмишунрин къвалин манияр лугъузвайбурун ва халкъдин алатаар ядайбурун дестейри ташмачияр гъейрана-рзава. Ина несилрилай несилрал атанвай, чеб кважын къурхулувилик квай халкъдин сеняткарвиллин къвалихърин - Испирин хъенчин къапар гъазурин, гамхалича хрунин, чуңгуяр түккүрзунин сеняткарвиллер къвачел ахъкъалдарунин къайгъударвални чулагъава.

Культурадин хилен къвалахъни вичиз тешпигъ авачирди, лап вини дережадинди я. Суваррин мярекатар, фестивалар, выставка, гъа жигъетдай яз эхиримжи йисара тухузавай лезги гамарин выставка, хүррерин библиотекайра, культурадин маканра тухузавай гурульшар, "Халкъдин" тъвар къачунтай далдамчийрин коллектив, "Къуредин ярар" центр - бес ибур культурадин хилен беттерпу къвалихъдин нетижаяр тушни!

Хүррер аваданламишунин къвалахъни вилик физва. Къучейра къир цазва, ял ядай чакаяр, паркар түккүрзава.

И райондин агалкъунрин замин вуч я? Заз и суалдиз жуван къатынралди жаваби гуз къанзава. Ина гъар са къуллугъчи, пешекар чирвилериз, алакъунриз килигна, талукъ, кутгай чидадал ала. Къвалихъдин чакаяр арадал гъунз фикир гузва. Райондин къилин девлет тир инсанрихъ, ина физвай гъерекатриз, райондин руководстводин къайгъударвиллиз килигна, пакадин йикъяхъ инанишвал ава.

Чи къунши райондикхъ баркаллу тарихин ава, тартибик квай къенин югъни, экъу гележегни. Чун а кардал къадар авачир къван шад я!

Заз къуншириз райондин тамам жезвай 90 йисан юбилей мубарак авуналди лугъуз къанзава: къуй къу гъар садан къвале, хизанда хушбаҳтвал, берекат, мублаѓувал, инлай къулухъни агалкъунар хъврай. Жемятдин къайгъуда авай регъберизни сагъламвал, яргын умумурар гурай!

Чехи Гъалибилин - 75 йис

Хив район - дяведин йисара

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ, тарихчи

Гитлеран фашистри чи Ватандал бейхабар вегъин, вири советрин халкъари хъиз, Хив райондин агъалийрини гзаф ажугульвиленди къабулна ва Ватан душмандикай хъуз гъазур тирдакай ма-лумарна.

Дяведин сифте йикъарилай партиядин, советрин органар, общественный вири тешкилатар, жемятар чин квалах дяведин девирдин истемишунтив къадайл тамамарунив эгечна.

Вири къуватар душман кукварунал желб авун, дурумлудаказ квалахун, оборона мягъемарун, фронт сурьсетдалди, чими парталралди таъминарун абуру чин къипин везифарай яз гъисабна.

Партиядин буйргъудалди районда оборонадин штаб ва истребителрин дестеяр тешкилна. Абурун везифарайк ийифиз-юкъуз телеграфдин, телефонрин линияр, мукъвер, рекъер, общественный карханаяр, суръсерт авай складар хъун, цавун бушлухул гульчывал тухун, бандитрихъни дезертирихъ галаз жент чуугун на НКВД-дин, НКГБ-дин органлиз күмек гун акатавай.

1941-1945-йисара чи райондай фронтдин 1800 къегъал фена. Абурун арада гвардиядин капитан, Дагъустандин ат-луйирин эскадрондин командир Абдулазизов Абдулазиз, Баркалладин къве ордендин лайихлу хъайи Абумислимов Гъамид (Хивдай), кар алакъдай, викъегъ разведчик Балакеримов Шамил (Кашанхъур), Яру Пайдах ордендин иеси Казбеков Нажмудин, душмандин хура дагъ хъяз ақвазай шаир-аскер Митаров Багъадин (Къванцигай), цавун дяведин игит-стрелок, летчик-истребитель Магъамедов Абдулвагъаб (Циннитирин хуяр), Цнаприн хуяр Берлиндинд къван фена, рейхстаг къачадайла, игтилидел чан гайи муллум Велиханов Нямет, тъварван авай снайпер, вишералди фашисттар терг авур Сефербегов Абдула (Чувекай), Брестдин къеле хвейи Гъажитайев Герей (Хивдай), КПСС-дин Дагобкомдин сад лагъай секретарь хъайи М-С.И. Умахановахт галаз дяведа санал "Малая земля" хъун патал къати женгера хъайи ва гульгъунлай Берлиндинд къван феи Рамазанов Шабан (Захитай) ва мадни гзафбур авай.

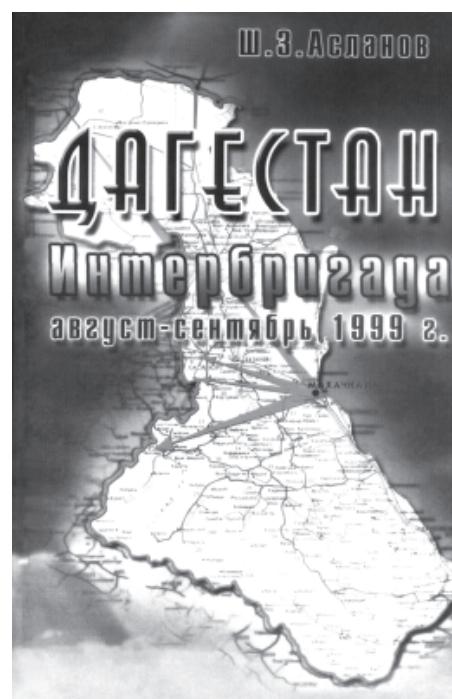
Вишиералди чи районэгълияр - дяведин иштиракчияр Ватандин Чехи дяведин йисара гъукуматдин ордениз, медалриз, грамотайлиз лайихлу хъана.

Гъалибвал къачунин "Вири фронт патал! Вири гъалибвал патал!" лозунгдин эвер гуник кваз районэгълийри оборона мягъемарунин вири квалахра иштиракна. Саки 3000 кас зегъметдин фронтда хъана. Абуру Дербентдин,

Буйнаксқдин, Хасавюртдин мулкара окопар, еке къанавар эгъунна ва аэроромар тукъуърна. 1942-йисан ноябрдин-декабрдин варцара, къиле ВКП(б)-дин Хив райкомдин секретарь Юсуфов Рамазан ва политрук Митаров Багъадин аваз, райондай 300 кас Буйнакск шегъердин патав душмандин вилик пад къадай дерин къа-

(КъатI ама)

1999 Бандитрин дестеяр чукурайдалай инихъ - 20 йис 2019

Ботлихдин патарив чепл шак физвай ихътин 12 разведчик - жасус чи ополченцийри дуъздал акъудна ва тайн тир серенжемар къабулна.

Гъа ийкъан ийфен сятдин 9-даз, мичи вахтунда, боевикриз мад сеферда чи постар алай чкая гъалъада тваз клан хъана. Амма дикъеттувал квадар тавур ополченцийри абураз жаваб гана. Жасусрикай къве кас къуна, абуру, чеб "чакдин агъалияр" - ополченцийриз къумек гузайбур хъиз къалуриз, мукъвал-мукъвал чип гвай яракърай гульле гуз, чи постар алай чкая душманриз чирзавай. Ихътин гъар са душуьшдин вилик пад вахтунда къаз алакъа.

Миарсо хурун патав акъвазарай "чакдин агъалидин" парталприк ивидин гелер квай. Чаз ам жасус тирди гъасята чир хъана ва чакдин РОВД-див агакъарна.

1999-йисан 14-августдин чи ополченцийри Россиядин къушундин артиллеристриз абурув женгинин сурьсетар агакъариз къумек гана. Бязи вахтара, тупчийрик акахъиз, душмандиз ягъунар къуна.

Къушундин частарин аскерринни ополченцийрин арада лап хъсан алакъа яр тайн

Интербригададин женгерин рехъ

(Ктабдай чУкар)

Шамил АСЛАНОВ

(Эвел - 36-нумрада)

Ботлихдин вакъиаяр

1999-йисан 12-август. И ийкъан пакаман сятдин 6-даз Интербригададин аскерри чипз къалурнавай 10 километрдин мензилда сенгерар къунвай. Ботлих райондин гъахъзвай Яру мукъвелай гатлунна, Годобери хурун дередиз гъахъдалди. Ина виридалайни вожиблубур - Миарсо хурун консервиярдай заводдин вилик квай мутьгъ, мукъвелай анихъ галай къве тепе, вертолетар ацуказвай аэропорт хъдай къве пост, бандитриз шеъре рекъель экъечдай рехъ агалун патал Тулух хурун мутьгъ, къунши Ахвах, Цумада ва Буйнакский районзид фидай рехъ агалун патал Яру мукъуюн пост ва маса чкая тир. Гъар са постунал 9-даз агакъына гульгуллу аскерар акъвазарнавай. Бязи аскерар женгинин гъерекатра сифте яз иштиракзайбур тиртлани, абуру чин руьгъдин уяхвал, викъегъвал, гъа сифте декъикъайра душмандин хуруз физ гъазурвал къалуриз. И кар Годоберидин дереда къиле феи ягъунра лап ачуҳдиз ашкара хъана. А.Испарилован гъиллик квай ротади, чеб боевикрин гульлейрин хура гъатайлани, къетен къегъалвал къалурна, саламатдиз а женгинай экъечна.

Лагъана къанда, Ботлих районда къиле феи женгерин вири вахтунда Интербригададин ополченцийрикай хкатунар садни хънан. Им къетен къегъалвал я.

Гъа и ийкъан къед лагъай паюна вичел шак тифин патал "чакдин агъали" яз къалурай са кас афғанвирикай ибарат тир дестедин ихтибардиз тъяъна ва, чакдин шартлар хъсандин чир хъуниз килигна, боевикар тергдай къулай рехъ къалурун хиве къуна. И карди афғанвирикай чакдин агъали" боевикрин жасус я къван. Ам райондин ФСБдин векилрив вахкана.

И юкъуз Миарсо хурун ва Яру мукъуюн патарив гвай ополченцийрин постар боевикири са шумудра гульлеламишна. Амма чи снайпери абурун яракъар алай вири чкаяр тахъай мисална. И карда чи снайперар - А.Омариеев ва Г.Мегъамедрасулов тафаватлу хъана.

1999-йисан 13-августдин нисинрихъ хъиз чи ополченцийри Годобери хурун патав мад са разведчик къуна. Ада, вич ополченцийрикай тирди хъиз къалуриз, гъакъиътада боевикриз чи аскерар алай чкаяр чирзавай ва гульле гуз тазвай. Чи къегъалри ам къуна ва чакдин РОВД-диз вахкана.

хъана. Аскерар недай сурьсетралди, маса затаралди таъминарзавай.

Гъа и юкъуз Тондо хурун ва Ослиое Ухо дагъдин патарив къетен женгер къиле фена. Ийкъан лап геждади чи ополченцийри ана жент чуѓувазвай десантнициз алакъдай къумекар гана. Хер хъайибур саламат къадай къудна, амайбуруженгера къумекна.

1999-йисан 15-август. И юкъуз женгерин майданрай хтай чи аскерри райондин центрада авай аялрин баҳчада ял яна. Ина чаз чакдин муллумри, тербиячийри мумкин тир вири къулагъивилер тешкилна. Чна абуру гилани саѓърай лугъузва. Иллаки Ботлихдин юкъуван школадин директор Ума Мегъамедовнадин алахъунар къетендииз къейд авуниз лайхху я.

Ийфен лап геж хъиз чав СКВО-дин командующийдин заместитель генерал С.Н.Оленченкодин тапшургъ агақъана. Гъа и ийфиз чна Къойсу вацун патав чин сенгерар къунвай РФ-дин къушундин артиллеристриз къумек гун лазим тир. Юкъуз къалиндиз марф къванвай, гъавияр рекъера цин лекъвер ва гзаф къар авай. Ятлани чавай вахтунда чакад физ ва артиллеристриз къумек агақъариз хъана. Пуд километрдин мензилда чна телефондин алакъа арадал хъана. Пакамахъ чи аскеррал алай гъал вилеривай къатлуниз тежедай хътнди тир...

1999-йисан 16-августдин пакаман сятдин 8-даз, алай парталар са жуъре къурна, къардайк михъна, чна чун са гъал къайдадиз хъканвай. Гъа и чавуз заз Ботлих райондин оперативный штабдин руководитель генерал С.Оленченкодин вичин патав ша лагъана. Ада чна ийфиз къиле тухвай къалахдин тарифна ва чухсагъул малумарна. Идахъ галас сад хъиз, ада чи отряддин вири къуватар санал къватл хъувун лазим тирдакай хабар гана. Вучиз лагъайта, и чавуз райондин сергъятиз РФ-дин къушундин частарин къуватар агақъанавай.

Гъа икъл, Ботлих районда чи женгерин рехъ акъалтлна. Чи хиве авай везифарай тамамарнайди малумарна ва Махачъаладиз виликан къуллугърл хъфинин тапшургъ гана. Икъл 17-августдин, Гимридин гирведилай гатлунна, сифте Буйнаксқдин, аныни Махачъаладиз марш-брюсок тешкилна.

Рекъера чал Ботлихдин зонадин гъерекатзай женгинин техникадин такъатар ва аскеррин дестеяр гъалтзавай...

(КъатI ама)

Бедирхан ЭСКЕНДЕРОВ

(Эхир. Эвел - 36-37-нумрайра)

Ахцегъар патал ягъунар

Ал-Къарагыди хъизвайвал, имам Шамила къеледин са цлан пана барут эцигун буйругъна. Барутдик цлай кутунмазди, къеледин цлай свар атана, анжак чкланач. Къеледин къенепата авайбуруку къалабулух акатнавай, ягъунар къиле физвай чкайрилай катиз, абур къеледа авай къалера чульнух жезвай. И сефердани тек са наибдилай (Ишичалидай тир Къадия) гъейри, къеледал мад садани гъужумнач. Гъар са наиб вичин аскерар саламатдиз хъуз алахъзва.

22-сентябрдиз Мискискарин патав Аргутинскийдилай Гъажи Мурадан, Кебед Мегъамедован ва Даниял бегдин сад хънвай къуватар са шумуд сятдин къене зайдифариз алакъна. Лагъана къланда, Даниял бег вич и чавуз имамдин патав гвай. Гекъигун патал: и вакъидалай 10 йис вилик викъегъяр дагъвийрин чехи дестеди (Багъадин Хуршан делипранди, абурун къадар 400 касдив агақъзва) Мискискарин Ахцегъиз физвай рехъ тамам са юкъуз чехи гъужумдикай хвенай. А чавуз дестеди Головинан 14 батальондикай ибарат къушунрихъ галаз женгер къиле тухванай. Амма и сефера рехъ хувзвайбур катдай чкадал атана. Аргутинскийдиз Ахцегъиз физвай рехъ ахъа хъана.

Къеледа и чавуз полковник Рот вич хъиткъинариз гъазур жезвай. Нина Ротан рикъел хунрай малум жезвайвал, лезгияр къеледин къенез въхъна. Ягъунар давам жезвай. Кешиш дуя къелиз гатъунна. Кнаус къенвай. Мехтулин, Мекка галай патахъ элкъвена, кис хъанвай. Полковник Рот къеледа недай субрет хъзвай гъамбарханадиз эвична. Садлагъана са прaporщик пайда хъана. "Федор Филиппович! Ура! Ура! Чун къутармиш хъана. Лезгияр къуд патахъ катзава. Кунни кили!", - гъарайзва ада. Полковник Рот гъамбарханадай эхъкъечна. Къуд патай къевзвайди урадин ван тир.

» 22-сентябрдиз Мискискарин патав
Аргутинскийдилай Гъажи Мурадан, Кебед Мегъамедован ва Даниял бегдин сад хънвай къуватар са шумуд сятдин къене зайдифариз алакъна.

Ал-Къарагыди хъизвайвал, муърударни къеледивай ийгин камаралди яргъа жезвай. Имамдин къушунрини къулухъди чугуна. Урусрин аскерри къулухъай абурул гъужумзавай, есирида къазвай, бязибур рекъизвай. Абуру имамдин къушунрин гъульгиниз Хурульзиз къван атана. И хуру тарашибадай къулухъ абуру гъаливал къейд авун патал элкъвена хъфена.

И ягъунра урусрин къушунрикай 2 офицерни 90 аскер - телефон 9 офицердларни 142 аскердайл хирер хъана.

Гъажи Алиди хабар гузайвал, къенвай, есирида гъатнавай ва хирер хънвай мусурманрин къадар 300 касдив агақънавай. Ал-Къарагыдин делипранди, и чавуз къейри ва есирида гъатайбурун чехи пай Даниял бегдин инсанар тир. И къадардик ахцегъвияр бажагъат акатнава. Ахцегъвияр арада Шамилан муърудар хъфейдалай къулухъни телефон хъайибур авай.

Тарихдин чешмейри шагъидвалзавайвал, къушунарни галаз имам хъфейдалай гъульгиниз ахцегъвияр вуч ийидатла тийижиз амуъна. И чавуз жазадин серенжемар гатъунна.

Урусрин армиядин генерал-майор Доливо-Добровольскийди хъизва: "Мискискарин хурульзиз мукъва са кукъушдал чаз са шумуд члуд лезгидин атланвай къилер акуна. Абуру чун дагъвийрин викъегъвиихъни вафалувилихъ агуун патал маттарри гъанвайбур тир. Кукъушдилай Мискискариз эвичизавай чин мейшитре ацланвай. Хирер хъана, чилел аламай дагъвияр аскерри инсафсузвилди рекъизвай. И кардал машгъулбурун арада са ширване агаай. Вичин гъилевай турналди ада чан кумай гъар сад рекъин хъийизвай. Аскеррин инсафсузвилдер акур Аргутинскийди хирер хънвай лезгияр къутармишавай. Абурун умъурдин патахъай жавабдареа ада вичин офицеррин хиве тунвай..."

Музффер МЕЛИКМАМЕДОВ

Дегъ чавара гъар са халкъди вич чапхунчийрикай хүн патал къелеяр, гъакъни къеле-шегъерар эцигдай. Ихътин эцигунрин къумекдадли хайи чилел чанда са къадар кичч авачиз яшамиш хүн мумкин тир. Къеви къелеяр чехи къуватрин хура акъваздай къалхан хъиз авай. Гъавиляй ихътин къелеяр эцигуниз илаки фикир гудай.

Къати женгина къве патайни гзаф инсанар гъелек хъана. Вичин къуватар лезгийрилай вишбара артух тир сердердив мадни къеле къаз хънав. Гъавиляй ада Билисандин агъалийрихъ галаз ислягъвилин икърар кутунна. И икърардив къадайвал, Лезганди арабриз анжак 20 агъзур пут къуль гана къланзай. Гъа са вахтунда Лезгандихъ галаз къунши улквейри, месела, Серир пачагълугъди арабриз гъар йисуз 1500 жегъил гада, 500 иер руш, 100 агъзур пут къуль, Туман пачагълугъди 150 иер руш ва 50 жегъил гада, 20 агъзур пут къуль, Зерехгердин маликди 50 жегъил гада, 10 агъзур пут къуль, Хамзин пачагълугъди 500 гада ва руш, 30 агъзур пут къуль гузай. (Килиг: Баладзори. Книга за воеваний стран: текст (раб) и перевод. / Пер. П.К. Жузе. - В кн.: Материалы по истории Азербайджана. Баку, 1927. Вып. 3, Ч. 208).

"Къеле" лезгийри гъакъни шегъердиз лугъудай. Бязи лезги хувверин агъалийри исядтдин Къубадиз Къеле лугъуда. Къириц чала амай "къала" ("шегъер") гафуни и кар субутзава. И делилри гъакъни чахъ къеле-шегъерар хъайиди къалурзава. Хазарри, фарсари, арабри, туруквери ва масадбуру чи чилерал вегъедалди чахъ авай чехи къеле-шегъеррикай сад Дагъустандин гилан Стлан Сулейманан райондин Вини Стлан ва Алья Стлан хувверин арада хъайи Билисан тир. Эвелдай шегъер хъайи и чак машгъур лезги сердер Билиса чи ерадин сифте къилера, къванчин парура туна, къеледиз элкъурнай. Гъавиляй я гуннривай, я хазарривай Билисан къаз хънанчир. Чакадин агъалийри и шегъер-къеледиз чехи сердердин тъвар ганай. Гъутъунлай бязи фарс тарихийри шегъердин тъвар чин чалав къадайвал "Билистан" хъиз хъненай. "Стан" фарсадалди "улквэ" лагъай чал я. Инаг лагъайтла, шегъер тир. "Ан" суффикси сди лезги чала шегъер Билисан махсус тирди къалурзава ва гъави.

Билистан, я тахъайтла, - Билисан?

Лезгийрин дегъ къелейрик вичин тъвар бязи къадим фарс ва араб чешмейра "Билистан" хъиз гъатнавай Билисанни акатзава. Сифте къурелди чи къелейрикай лугъун. Абурукай рахадайла, чи чалан алим, профессор РИ. Гъайдарова икъиен: "Лезгийрихъ, малум тирвал, яракърлди тадаракламишнавай дяведин чехи къелеяр хъайиди туш. Бязи чехи хурпера къараув, хур хъудай, лазим душушира тадиз хурубыр къватдайва я азанар, минежатар ядай минараяр аваз хъана. Бязи хурпера минараяр (месела, Хурульга) ва я абурун бинеяр амазма.

Дяведин къелеяр лагъайтла, абуру Лезгистанда персери ва туруквери яратмишна. Персери эцигайбурул - "къеле", туруквери эцигайбурул "къеле" тъварар ала: Къайи къеле, Хенжел къеле (фарс), Лукълар къеле, Турпагъ къеле (турук) ва мсб". (Р.И. Гъайдаров. Лезги чалан эти-мологидиз гъахъун. Махачъала, 2005. Ч. 33-34).

Гъа инал лугъун хъи, алим анжак Къурдикай рахазва са азас Къуба пата хъайи пуд къелейрикай, гилан Хъимил хурульзиз мукъва эцигай къве Гаргар къелейрикай хабар авач. Сад лагъай къеле чи ерадал къедалди I агъзур йисан сад лагъай паюна, къвед лагъай къеле чи ерадин эвл къилера арадал атана. Археологиядин материалри къвед лагъай Гаргар къеле V асирда эцигнавайди малумарзава. (Килиг: Дж.А. Халилов, К.О. Кошкарлы, Р.Б. Аразова. Археологические памятники северо-восточного Азербайджана. Баку, 1991. Ч. 35-39).

Къвед лагъайди, фарсари ва туруквери чи чилериз басрух гудалди чахъ шумудни са къеле авай. Я чна фарсаривай "къеле" гафни къачунчавир чи абурухъ ахътин гафни авач. Къадим девирра чахъ анжак Къеле тъвар алай 2 шегъер ва 18 хуру хънавай. Идалайни гъейри, Къелет тъвар алай 4 хуру, 2 Къелехъур, Къеле Къуре шегъер, Къелед Къунтл, Къелет Лацартъвар ганвай хувверни авай. Къуба пата "къеле" компонентди арадиз гъанвай Къелет (Къа-

ляй адан тъварни са бязи къадим чешмейра авайвал, яни "Билисан" хъиз гъатнава. Арабри чи чилерал гъужум авурла, Билисан лезгийрин Лезган пачагълугъдин (бязи араб тарихийри адан тъвар "ал-Лакъ" хъиз, Абу Мугъаммад Альмедин ибн А'сам ал-Куфида ил-Балазури "Лаз-гандаш" хъиз къалурнава) меркез тир. Тарихдин чешмейрай, Билисан меркездай къуна, Лезган пачагълугътида идара авур Басбас, Урбис, Арбис хътина пачагътирин тъварарни малум я. Бязи тарихийри, месела, Табариди эхиримжидан тъвар "Авиз" хъиз къиенна.

739-йисуз арабрин сердер Марван ибн Мугъаммадан 130 агъзур мислимдикай ибарат чехи къушундин Билисан къеле элкъурна царце туна. Гъикъван гужар авунатлани, арабривай къеле къаз хънав. Лезги пачагъ Арбисан къушунди чапхунчийрин аксина къегъвалилди жент чугъзвай. Гъавиляй Абу Жафер Мугъаммад ибн Жарир ат-Табариди къиенай: "Авиз мутътъльгъариз кълан, арабрин сердер Марвана чехи къушундин къиле аваз адан къеледал вегъена. Сердерди Авизаз жаза гун патал вири журедин ала-хъунар авуна. Ингъе Авиз авай къеле сакланни къаз тахъай ада и къеледил гъиль къачуна, Самур дередин агъалийриз дуван къуна, улквэ чукъурна ва къеле къун патал са йисуз ина амукъна". (Килиг: Tabarun Nachrichten über die Chararen. Berlin, 1913).

Абу Мугъаммад Альмедин ибн А'сам ал-Куфида вичин "Китаб ал-футугъ" эсерда къизвайвал, къеледа субретар къутъяя хъайила, Арбиса хазарривай къумек къачун къетлана. Къевардиз фидай рекъе пачагъ са хипехъандиз чир хъана. Ада Марванавай чехи пулар къачун патал Арбис чинеба яна къена ва арабрин сердердиз хабар гана. Марвана Арбисан къил атланана, жидадал гъалдана ва къеле хъзвай лезгийриз къалурна. Чин пачагъдин атланвай къил акун кумади, агъзурдалай виниз лезгийри къаъкан цлалай душмандал хъадарна.

Лезгандихъ хъсан яракъар расдай устарарни авай. Хъел-члемерук, тур, гапур, кемен, къалханар расдай-турнирни Кавказдин сейли тир. Билисанвийри чапхунчияр хъелерив иллаки сересдаказ ядай. Душмандиз къеледив агатиз кълан хъайила, абурул хъелер марф хъиз къурдай. Герек тирла, итимиз къумек гун паталди шегълийрини хъел-члемерук кардик кутадай.

Билисанда хъсан лукъманарни авачиз тушир. Араб тарихийри къизвайвал, абуру журедба-журе векъерин, дармандин набататрин къумекдадли азарлуя сагъардай. Абурул гъатта галуъдай азаррин вилик пад къаз алакъдай. Гъа ихътин шартлари, якъин душмандихъ галаз женг чугъваз алакъдай къевъял агъалийри Билисандинкай къачуз тежер къеле авунай.

Мердали ЖАЛИЛОВ

(Эвел - 37-нумрада)
Чехидаз - гъурмет.
Диде-буба хүн...

И адетрикайни эпосда сифте царапилай гатунна рахазва:

Батан патал цаяра
 Тахъайди лагъ, вуж ятла?
 Бубайракай ягъанат
 Рахайди лагъ, вуж ятла?

Чехидан гъурмет хуынин, адан гафунал амал авунин таъсиру чешнеяр Кас-Бубадин къаматдихъ галаз алакъалу я. Эпосда адан гъар са келима са таъсиру насыгат хизъ лагъанва. Адан чехивилиз, камалувилиз, инсанвилан рафтартадиз вирида гъурметзава. Шарвилди лагъайтла, вичин вири четин уламра Кас-Бубадин насыгатрикай менфят къачузва. “Чехиди авачтла, чехи къванцел алукъа”, лугъузва халкъдин мисалда. Кас-Буба халкъдин къанажагъда камалдинни инанишишвилир арш хизъ я.

Кас-Бубадин манийри
 Лув гана мад хуэрери.
 Шегъерилай элкъевна
 Гъахна элдин риклериз...

Бес чи гъилиз атанвай эпос вич гъа Кас-Бубадин мецелай агакъанавай кылин мани - дастан тушни! Адаз чна, асирап алатаилани, яб гузва, яни чна халкъдин садвал арадал гъизвай, не-силик алакъа хузывай виридалайни къадим адетдал амалзава. Шарвилди лагъайтла, неинки Кас-Бубадиз, тъакъл гъар са камаллу касдиз дикъет гузва, адавай насыгат къачузва. Инсан авачир чка-да ам, дугъриданни, вичел гъалтзавай вацарал, дагъларал, вацран нуарал, ракъинин яраал алукузава. Рехъ дүвзди хкязава.

“Шарвилли” эпосда

Дидени буба патал Шарвилдин къанивал ма-харик жедай хътиндигъа. И карни чаз “Шарвилли етим хъана” паюнай аквазва. Шарвилли яргъал рекъера, женгеря аваз, хуыре дидени, бубани, къани ярни (Эквер) рагъметдиз фена. Гъелбетда, гъабурни ягъи душманрихъ галаз женгеря телефон хъана.

Шарвилди багърийрин сурарал лугъузвой вай-зарра (ишерла) адан рикле суза авайди юссазава:

- Ксумир вун, къараагъа,
 Азиз диде, чан диде!
 Чилин къаник къөвэзини
 Ваз баладин ван, диде?

Гъахна вун зи гарданда,
 Гъил аладра къилелай.
 Галатнава ви хва къе,
 Гъекъер михъа пелелай!..

Буба, буба, къараагъа,
 Хва хтанва женгерай.
 Къале межлис түккүрна,
 Хурунненгъирээ зэвра...

Инал гъанвай царапай чаз мад са хъсан адет - бағрийри, чин рухвайяр, рушар яргъайр хтайлар, ийизай шадвилер, абур къабулунин тегъерар чир жезва...

Мугъман къабулун, рекъе хтун

Мугъманпересвал дагъийрин къетлен адетрикай сад я. “Мугъман къалин берекат я”, “Мугъман галачир къвал яд атай регъв я”, “Гъар хуыре са къвал эңг...” лугъузва халкъдин камаллу мисалра.

“Шарвилли” эпосдани мугъман къабулунин, рекъе хтунин, хванахавилин, дуствилан алакъаяр хуыннадири тимил чка къунвач. Вичихъ яр-дуст, хва-стха, хъсан хванахаявай ачарчи касдикай халкъдин панагъ, амадаг, пачагъ, ихтибарлу кас бажагъат жеда. Шарвилли-халкъдин хва, четин вядейрани, суваррин, меҳъеррин, мелерин мярекатрана абурук руыгъ кутазвай, вичи регъбервал гузтай иgit я.

Ингье “Бейхабар гъужум” паюна Шарвилди яргъал рекъерай атанвай, вичиз гъеле таниш туширирид кас къабулзава:

Шарвилди фагъумна
 Руквад къунвай балкъанар.
 Шарвилди фагъумна
 Гъекъед къунвай мугъманар...

Атанвайбурун гъал акурла, Шарвилди же-гъилрин шадвилерин межлис акъвазарзава, мугъ-манрин дерди чирзава.

Дерди заланди, фад гъялна кланзавайди чир хъайла, Шарвилди вахт къенялтава, ам күмек-диз къарағъязава. Адан теклифдалди агъзур-агъзур жегъил пагъливанар санал къвати жезва.

Вири патан чилерай
 Къвати хъайла жегъилар,
 Лап къадарсуз шад хъана
 Шарвилдин гульгульлар...
 Күмек кланз атайбур Шарвилди иччи гъилив-ва, къушун галаз рекъе хутазва. Вични кылы акъвазнава.

Икъл Шарвилли къекъевна
 Вилайтра ватандин.
 Гуызъуванаваз къегзгалар,
 Шарагар хъиз асландин...
 Ихътин мугъманпересвали, хванахавили ягъи душманди къунвай Къеввар шегъер азад хъийидай садвилин къуват арадал гъана.

Чехи къушун элкъевна,
 Гъалиб хъана душмандал.
 Чехи къушун хтана,
 Хъульрез-хъульрез пашмандал.
 Чакдинбуру Шарвилли къабулнавай тегъердий-кай күрелди лагъанва:

Акахна ам инсанрин
 Зурба селдик зөзгөмөтдин.
 Къадар вуч хъуй, Шарвилли,
 Ваз ийизай гъурметтойн!

Шарвилли чин хуырериз атун инсанри мурад яз талабзавай. Гыкъл хъи, ам атуни вирибур гъу-нарлу краарал руыгъламишзавай.

Ирид юкъуз къалалхна
 Ада хуруну никълера.
 Адан михъи тъвар гъатна
 Мад жемятдин сивера.

Гъуциаривай инсанри
 Талабзавай Шарвилли.
 Чин хва яз, арха яз
 Гысабзавай Шарвилли...

(“Шарвилдин межъер” паюнай)

Шарвилдин викъегъвал, чи са бязи башибу-зукъирин хъиз, суфрайрихъ недайлани хъвадайла вай, мелера, гъекъера, рекъера, женгеря инсан-

риз аквазва. Гъавилай ам вилив хуъзва, адаа вири жуырерин гъурметарзава, рекъени гъакъл хутазва.

Мугъман къабулунин, хванахавилин адетрикай эпосдин “Дарман”, “Куын”, маса паярани хейлил хъсан малуматар ганва. Месела, Гияр шегъердив вацай яд агакъарзавай банд чканга, арадал хизъ тежезвайдан ван хъай Шарвилли, гарун лепедал алайди хъиз, фад агакъна. Ам акурла,

Зверна виллик, инсанри
 Гада шаддиз къабулна.
 Чин викъегъ жергейриз
 Ам азаддиз къабулна.

Банд эхигайла, гиярвийри Шарвилдин сагъ-лугъдай чехи межлисар къурмишна.

Ирид юкъуз межлисра
 Аваа хъана Шарвилли.
 Гиярвийрин къалера
 Акъеаз хъана Шарвилли.

Ирид макъам гатана
 Гиярвийри гададиз!
 Ирид мани лагъана
 Гиярвийри гададиз!..

“Куын” паюна Шарвилди гүзэл руш гъуль-хуын сүгъуричин - Мармаридин зиндандай азадна, бубайрин ватандиз (Набрандиз) хкайла, балугъчийри ам гыкъл къабулзаватла килиг:

Балугъчийри дузышина
 Агъзур нямет суфрадал.
 Балугъчийри гъиз туна
 Агъзур хуырек арадал.

Шарвилди лезетдив
 Тууна виллик атайбур,
 Жуван хайи накъвадин
 Дадни нямет галайбур...

Цахурувийри рехъ түккүрээз фейилани, Шар-вилли гъакъван чехи гъурметрив къабулна. Кива-лах къутяйайла.

Цахурувийри акъудна
 Къацу чурул Шарвилли.
 Цахурувийри агуудна
 Дагъдин хурув Шарвилли.

Векъерикай мелгъемар
 Эцигна фад гъилерал.
 Цуукъерикай мелгъемар
 Эцигна фад хирерал...

Эхъ, халкъдин милли адетрин диг-дувл гъинай ятла чирун патал “Шарвилли” эпосдин мумкин-вилер зурбабур тирди винидихъ гъанвай мисалрайни ачуходжъ аквазва.

Эпосда тарифзавай маса адетрикай чун мадни раҳада...

(Къвати ама)

Щийи ктаб

Устадвиллин чешнеяр

Мерд АЛИ

И икъара чи гъилиз мад са цийи ктабатана: “Таржумая”. Таржумачиди - чи машгъур шаир ва публицист, лезги чалан сарраф устад Пакизат ФАТУЛЛАЕВАДИ - ам вичин играми стха Бунъямудинан руыгъдиз бахшнава. И кардихъ, за

къатлайвал, ихътин сир ава: шаиртаржумачиди лезги чалаз къилье девиррин авторрин эсерар элкъурнава. И кардади халис гевгъерар-чалан къашар садрани къилье тежерди, руыгъ рекъин тийирди субутзава.

Ктабда гъатнавай тъвараиз фирик гайила, чаз мад са къетлен сир ачух жезва: “гъвечи халкъдинди” лугъузвой лезги чалавай, устаддин къелемдиз къачурла, дүньядин лап “чехи” чаларни иливариз жеда къван!

Низами Генжеви, Хафиз Шираизи, Омар Хайям, Жалаледдин Руми (фарс чалан векилар), Уильям Шекспир (инглис чалан векил), Михаил Лермонтов, Иван Бунин, Николай Тихонов, Алексей Толстой, Эффенди Капиев (урус чалан векилар) - аку садра, таржумачиди гыкълан мурасаб везифа вичин хивез къачунватла!

Гъатта са урус чалан векилар къачуртлани, абурун хат!, къинин тегъерар, чалан шикиллувал ва везинлувал сад-садаз ухшарди туш. Садас шаирвиллини романтик-виллини къизгъин гъиссер артух хас ятла, масадас сабурлувални къашарихъни нуарихъ газа къеъүн, руыгъдин тіваларайни хъутталграй экъечиз алахъун хас я.

Эффенди Капиеван хат! генани къетлендия я. Урус чалан къиз хъайи дагъвиди, вичин руыгъдин нев “ХХ асидрин Гомер” Стран Сулейманан шаирвиллини арифдарвиллин аршаризни деририниз мукъва ийиз, Сулейманан айгъамни хъвер, камаллувал, михъивал, гагъ-гагъ аялдин хътин дугъривал хъуз, зегъмет чуынай.

Чи виллик атанвай ктабда къенин аямдин таржумачи винидихъ тіварар къунвай вири авторрориз хас тир къетленвилер хузы алахъанава. Вичи и кардикай икъл хъизиза: шириратдин эсерар таржума ийидай чылавуз “за неини урус чалал авур литературын таржума гыллик авуна, гъакъны абу фарс чалай царба-цар авунвай таржумайрив, филологиянин таржумайрив гекъигина, жезмай къван чин хайи чалаз, манайриз мукъва жедайвал, поззиядин тақъатрин гуырчегвал, фасагъътвал кважи тийидайвал алахъунар авуна”.

За къатлайвал, П.Фатуллаева-диди вичин кар устадвилелди къилиз акъуднава. Тестикъарзавай бязи мисалар:

Теснифзава Низамиди,
 гаф чидайбур шерик ийиз,
 Чансуз чандал чан хизеэ,
 чалан сұльгуыр гъилик ийиз...
 (“Сирерин хазина” поэмадай.)

Ктабдин 7-чин.)

“Хосров ва Ширин” поэмада

Хосрованни Феръятан арада хъайи гъуъжет акъалттай къуватлуди хъанва.

- Вун вуж я? Заз вири чида,

акъуди туш вун.

- Дуствал - меркез тир са

яргъя ульквәдай я зун.

- Квелди а яд вилаятда ийизва

алвер?

- А ульквәда гъамар гузва,

къачурла риклер.

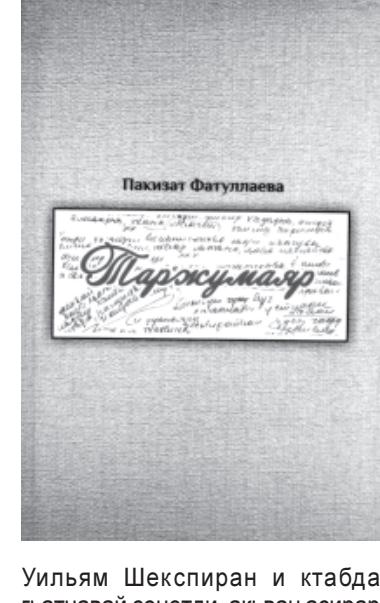
- Риклер гана, гъамар къачун -

хийир туш еке.

- Рук туш эхир гъурч хидай -

ашкъидин улькве!..

(12-чин).

Уильям Шекспирин и ктабда гъатнавай сонетди, акъван асирап алатаилани, къе кхъеъда хъиз, ванзава:

66-СОНЕТ

За ажалдиз эвэрзава.

Амач къве вил килигдай,
 Асил-тандын атанвайла

къекъөвәргәдигъин шикилдиз.

</div

Ахцегъ райондин 90 йисан къаршидиз

Ачух цавун къаник квай музей

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

(Эвел - 34-37-нумраира)

Тагъдин муть

Муть халкъдин культурадин, архитектурадин, тарихдин зурба имарат - агалкъун я. Гурлу Самур ва Ахцегъ вацтар сад-садак какахъ-заяч чадал экъя хъанвай райцентр Ахцегъар жуъреба-жъуре асириин мутьвералди машгъур я. Кламарал ва къанаврал алай гъвечи мутьвер гъисаба къун тавуртла, абур ина 11 ава. Абурукай къвед культурадинни архитектурадин жи-гъетдай къиметлубур я.

Къетлен фикир гунис лайихлу тир ва вичин түкъуру хъунин жигъетдай надир мутьверик сад 1915-йисуз Англиядин ва Бельгиядин инженерни - Джиорса ва Дебернадиди халкъдин таътирихъ Италиядин проектдай (гъавилий адаа Италиядин муть лугъузва)

Эцигай къве тагъдин ракъунни бетондин машгъур муть я. Икъл, ам эцигун патал жермедин 10200 манат ва жемятдин 9500 манат харжна. Хурун къунье пата авай ада гуные ва къуза алакъалу ийизва, муть хурун тамашуниз дикъет гуниз лайихлу имаратикай сад я. Лугъузва хъи, дульнъяда и мутькуз ухшар мад къве муть ава. Сад абуру эцигнавайди - Ахцегъа, мутькудини - Европада.

Халкъдиз къуллугъай виш ийсан вахтунда Ахцегърин муть - юбилияр, гъелбетда, бегъем къунье хъанва, ам цийикла түхкъуру хъувунин ильтияж ава. Ахцегъ райондин къил Осман Абдулкеримов анеклифади и жавабдар къалах чадин карчи, меценат Абдулкерим Палчаева вичин хивез къачуна. Къалах Махачкъаладин мутьвер эцигдай бригададин тежирибалу пешекарри тамамарна. Нетижада тарихдин метлеб авай муть къед лагъай сеферда арадал хана ва лезгийрин игитвилини "Шарвили" эпосдин 15 лагъай сеферда къиле тухувтай суварин вилик - 2015-йисан июлдиз - шадвилин гъалара ачуна.

Пешекаррин гафаралди, цийикла түхкъуру хъувурдалай гульбъуниз къадим заманайрин мутькуз агаа кълан 50 йисуз халкъдиз къуллугъ хъийда.

И муть эцигнүхъ галас алакъалу якъин тир тарих халкъдин сивера ама. 1911-йисуз ахцегъвийри хурун къве пай сад-садахъ галас ала-

къалурна. 1917-йисуз вичин таътирихъ Хъутунхърин хурия Ахцегъиз чепедин турбайра аваз хъвадай яд гъана. Советрин власть тес-тикс хайдалай гульбъуниз Абдулменафа гульбъулудаказ вичин везифаяр вахканна ва вичин чилер, малар колхоздиз хъиветна, гъа идалди ада вич репрессийрик акат-зайвайбурун къисметдикай худна.

Ахцегъ вацал алай

тагъдин къванцин

муть

Ахцегъя Къакларин хурия тир къел тавур инженер, тагъдин мутьвер эцигунин рекъяя еке архитектор Идрис Юнусов яшамиш хъана. Даъгъустандин ва Азербайжандин лезги районра ада цуздрагди мутьвер ва маса имаратар эцигна. Асуладай еке бажараға авайвилляй адаа халкъди Уста Идрис лугъудай. Бейкеф хъана ва вичин алакъунар субутарунин лишан яз, чадинбурувайни къецепатан инженеррилай хъсан мутьвер эцигиз жедайди къалурун патал ада 1936-йисуз са куруу вахтунда къарадин къунье муть алай чадал гульчег ва мягъем тагъдин муть эцигна. Безек ва архитектурадин памятник хъай ада исятдана халкъдиз къуллугъаза.

Ахцегърин край чирдай

музей

И музей хай крайдин алатай неслидин культурадиз къимет гунин рекъяя еке гъевеслу кас Нурудин Дагъларова 1937-йисуз властри агалай жумъя мискинда кардик кутуна. ССРЧ чирдайлай гульбъуниз музейдин 10 агъзурдалай газа экспонатар партиядин райкомдин дараматдиз ақындин, мискиндин дарамат динэгълийрик вахканвай. Алай вахтунда музейда 12 агъзурдалай газа экспонатар ава. Ам Тахо-Годидин тъварунихъ галай Даъгъустандин государстводин тарихдиннин архитектурадин сад авунвай музейдин филиал хъиз кардик ква. Адан директор РД-дин культурадин лайихлу работник Агъмед Дагъларов тир. Алай вахтунда чехи буба Нурудинан ва буба Фикретан кар Фикрет Дагъларова давамарзва. Культурадин ва искустводин музей 1994-йисалай кардик ква. Ам

сеплер атай чавуз муть чкана. Къилинди, договор юридический рекъяя лап савадлудаказ түхкъуранай, къецепатан инженерар муть цийи къилелай түхкъуру хъувуниз мажбур хъана, вични маса технологиядади. Цийи муть эхцигдайла, материалар маса къачун ва ийизвай вири къалахарабуру чипин гъисабай даа.

Тъвар-ван авай ва агъваллу хизандай тир (адан буба Абдулменаф) (1796-йисуз дидедиз хъай) Ахцегърин жемятдин кавха тир. Ам къейдалай гульбъуниз ахцегъвийри адан везифаяр чехи хчи къиле тухун теклифна) Абдулфатагъа, Бельгиядиз фейила, аны Ахцегъиз арабайра аваз Бельгиядин мебель ва болонка жинсинин къве кицхана. 1916-йисуз адаа Бакудай киноаппарат хана ва ахцегъвийри кино

(КъатI ама)

Мектебдиз яд тухвана

Лезги ФЕТГЬУЛЛАГЬ

Докъузпара райондин Къаракуре хурун мектебда хъвадай ерилу цин патахъяя фадлай дарвал авай. Гъатта михивилер авунин карда ишлемишдай яд авачир вахтарни хъана.

И мукъвара мектебдин директор Эдуард Гъажибогова къил кутуналди, мектебдин мулкуниз къилдин турбада аваз, 1,3 километрдин мензилдай - телейрайни четин чайрай, пуд юкъуз зегъмет чуугуна, яд гъунин серенжем къилье тухвана.

Хъвадай яд гъунин проект гъазурунин карда чадин инженер Аладин Аладинова къумек гана. Хурун администрациядин къил Гъасанбек Балабегова са къадар пулдин такъатар чара авуна. Умуми карда хушуналди зегъмет чуугурбурун жергеда Абдул Гъабибов, Ниракидин Залов, Бейбала Шамурханов, Гульали Шамурханов, Велихан Исмиханов, Арсен Митеев ва масабур ава.

Къенин юкъуз мектебдин къве дараматни хъвадай целди таъмин я. Кар къилиз акъудун патал къумек гайи райондин собранидин депутаттин председатель А.Абасоваз, муниципальный райондин къилин везифаяр вахтуналди тамамарзай А.Альмироваз, гъакъни булах гъунин карда иштиракай вирибуруз мектебдин директорди сагърай лугъузва.

Мелер тешкилна

Ахцегъ райондин 90 йисан юбилейдиз гъазурвилер акунин серенжемрин сергъятра аваз мутьвер Гъульбезирин хурун ага мағледин агълайри чеб яшамиш зежай чкада къулайвал хъун патал мелер къилье тухвана. Икъл, Мирзебег Лачинован регъбервилек кваз абуру къунье ва гъвечи булахдин патарив гвай чкайяр аваданламишна, къулайдаказ түкъуруна. Эцигунрин материалар къачун патал Тельман Лачинова, Къариб Алираева, Султан Лачинова пулдин къумекар гана.

Булах түкъурунин къалахар къиле физвайла М.Лачиноваз С.Лачинова, Къ.Алираева, М.Алираева, М.Лачинова, Э.Альвари-заева активилелди къумекар гана. Гележегда мағледин агълайри булахдихъ жуғун агалдун, ам малари яд хъвадай чкадай чара авун ва цара, чиле плитка тұна чагурун фикердиз къачунва.

Къулай рекъер

2018 ва 2019-йисара Дағъустан Республикади хурун майишатдин техника лизингдин къумекдалди маса къачун патал са шумуд виш миллион манат рекъе тұна. РД-дин хурун майишатдин ва недай сұрыседин министерстводи "Дагагроснаб" АО-дин руководитель Чамсунт Мутаеван гафарал асаслу яз хабар гайивал, 2018-йисуз чара авур 100 миллион манатдіхъ компанияди республикадин лежбервилин хилен зегъметчияр патал, санлай къачурла, 230 миллион манатдин къимет авай хурун майишатдин техника маса къачуна.

Ч.Мутаеван гафаралди, эхиримжи 20 йисан вахтунда сифте сефер яз 11 комбайн къачунва. Гыа са вахтунда хурун майишатдин техника маса къачун патал субсидияр яз алай 2018-йисуз 21,6 миллион манат рекъе тұна.

"Чна, миянардай шейэр, хурун майишатдин техника маса къачуниз ва маса серенжемриз таъватар серф авуналди, виниз тир бегъерар къачудай къалахар къиле тухун лазим я. "Дагагроснаб" АО-дин хусуси таъватар артухаруни лежбервилин хиле къалахазавай зегъметчириз техника маса къачудай авайдалай къулай рекъер теклифдай мумкинвал гуда", - малумарна месәладиз талукъ яз РД-дин хурун майишатдин ва недай сұрыседин министр Абзагыр Гъульсейнова.

Семинарап

2 ва 3-октябрдиз Махачкъалада республикадин карчийриз государстводин патай къумекдикай менфят къачуз, ам ишлемиш чирдай семинарап къиле фида, хабар гузва РД-дин карчивилин ва инвестицийрик рекъяя Агентстводин пресс-къуллугъди.

Чешмеди къейдзавайвал, мярекат кирида къачузайва субсидияр яз гузва пулдин таъватар алишверищдин тешкилпарат патал төлем ақақъадайбур авуниз талукъ къалахадин серъятра аваз къиле фида.

Чирвилер гунин карда Россиядин Кавказдин крарай министерстводи, "Сбербанк" ПАО-ди, СКФО-дин субъекттин исполнительный властдин органрин, чадин муниципалитеттин велкири ва карчийри иштиракдайвал я.

Хабар гузвойвал, исполнительный властдин ва чадин муниципалитеттин векилар патал семинарап - 2-октябрдиз, гъвечи ва юкъван бизнесдин - 3-октябрдиз къиле тухуда.

Абдуслим ИСМАИЛОВ

Россиядин Федерациидин Госдумада КПРФ-дин патай депутаттин фракцияди мукъват-мукъват теклифиз, амма кабул тийиз амукъзавай законопроект ава. Ам Ватандин Чехи дядедин йисарин аялриз талукъди я. Законопроектда дядедин ветеранрих, Ленинграддин блокадада хайибурухъ, репрессийик акатай хизанрихъ галаз санал (ихтинбур мадни ава) 1941-1945-йисарин - дуныядин тариҳда виридалайни инсафсувиленди миллионралди инсанар телефон авур дядедин зиллет акур аялризни государство-дин патай са гъихтиг ятани къезилвилер ва пенсиядихъ галаз алаба пулдин тақватар гун лазим тирди къалурнава. Гъайф хы, а законопроект закондиз элкъзвеч. Чидач, адан сир вуч ятла, ам фикир тагуз вучиз амукъзаватла.

Дядедин йисарин аялар... Абурун жергедик XX асирдин 30-йисарин эхирра дядедин ва адай гульбъуниз улькве къвачел ахъвалдари эгечай йисара хайибури аялзатва. Абурукай гъар садан умур гъич рикелай тифидай вакъиайринни аялзатмаз кулац аватай парарин, акур азиятринни чугур къван зегъметрин, эхай къван дарвилеринни кашарин-мекъерин, етимесирвилинни гъуматдин патай къайгъударвилин ктабя.

Дядедин балаяр

(Очерк)

Дяве алатай къве йисалай дидедиз хайи жувас акур къванбур рикел хтайла, кланзи-такланз магътэл жезва: аялан бедбаҳтилериз гънк дурум гана а неслин аялри?

Захъ са хъсан дуст ава. Ам яшариз залай ҷуд йисан чехи я. Къасумхурун (гилан Сулейман-Стальский) райондин Цицигъирин 8 йисан школада ада заа урс чаланни литературадин тарсар ганай. Гульбъунлай ам ДГУ-диз хтана. Зи ихтилат Салигъ Шабанович МУСЛИМОВА-КАЙ я. Адахъ вири ава: хъсан къвал-къожани, аялар-хтуларни, сагъ чанни... Ам вири улькведа машъур хайи КВН-дин "Дагъустандин авараяр" командадин капитан хайи Шабан Муслимован буба я.

Чи ихтилат закондикай тир. Лугъун хы, винидихъ рапахъ законопроектдикай закон хъана, пенсиядал хквадай сад-вад виш манатдихъ Салигъ муаллимдин вил галач. Амма яшар гзаф жердавай аял вахтар мукъват-мукъватрикелхъзвеза. Айкъарлай икъкарал къван агакъун - Аллагъриди гуунг тирди ада аннамишава.

- Зи умур аял чавалай четинди хайиди я. Заз адакай жуван веледриз-эвледриз, мукъвабурунни багъриз, дустаризни танишириз, чарадан къисметриз майил ийиз кландай гъар са касдиз чир хъана кланзава. Вучиз лагъайтла, зи къисмет зун хътиг миллионралди советрин аялрин, гила Россиядин Федерациидин ва кылдин государстввօр хъанай виликан союзный республикайрин чехи несиприн векилрин къисмети я. Къуй гульбъунин несипризни чир хъурай къенин умурдин дережайтив агакъун - им регъятдиз атанвай рехъ туширди, - лугъузва агъсакъанди.

Муслимов Салигъ Шабан хва 1937-йисан 13- октябрдиз Къасумхурун райондин Цицигъига хана. Хури авай дередиз Яркъи пад лугъудай. Салигъ хайила, адан буба, яркъиши Шабан, Бакудин нафтадин мяденра буругъдин ачарчи, хтана хуре авай. Диде Цукъвер къуншидал алай Чилихъай тир. Стхаяр тир Шабанни Минъажидин, а вахтарин адет тирвал, чара тахъана, санал са къалудик, буба Муслимайлини диде Теллидилай амукънавай уртах къвалера яшамиш жезвай. Къвале аялар хъана, дарвал гъйис ийиз эгечайла, Салигъиан буба Шабана, стхайрикай вич чехиди хъуниз килигна, бубайрин къвалер

Итим дяведа аваз, аялар ва умурдин амай вири деддияр, къачагърин инсафсувиленди кулац аватай Цукъверавай яръалди дурум гуз хъанач. Фан дад рикелай алатна, хъчар нез, ажалдин хурукай хузвай балаяр акуз, дердиник квай адан чан акуз-акуз гъилля физвай. Икъ Салигъни адан стхаяр дидедикай магърум хъана.

- Гъзелагъа эме зунни стха Муслим галаз са шумудра, Къасумхурур физхъвез, рекъера хъанай. Адаз чун детдомдиз къабулна кланзавай. Ана, чыч таъйтила, гишила рекъидач къун, - лугъузвой ада, - гъуматди хъуда.

Эмедин чалишишилерихъ эхирни нетижек хъана. Муслимни Салигъ Цумурин хуре авай етимрин къвализ къабулна. Гынъван аялрин чанар азраилдин хурукай къутармишнатла ихтиян къвалери!..

Детдомдин аялар школадизни физвай. Салигъ, сифтегъан классра амаз, муаллимрингик алай аял хънай. Къасумхурур къвезд, тарсар гузай Зайнадиди, цмурви Шайдаев Мегъамеда адан тарифардай, етим аялдик руът куттадай.

Етим аялрин къвалер районда мадни авай. Месела, - Курхурур, Цумурин детдомдив гекъигайла, ана аяларни парга авай, абурун түльн-хъунарни, маса шартарни хъсан тир. Муслимни Салигъ аниз аялтна.

Салигъ 7-класс къутягъна. Келунар давамарун ва пешекарвал къачун патал ам Дербентдин педучилищедин студент хъана.

Педучилище а вахтара тъвар-ван аялтнавай чка тир. Школайриз муаллимар къвердавай гзаф герек къвевзай, ше-гъеррни хурера савадлу инсанрихъ чехи игътияж авай. Инаг Салигъ лап хъсан къиметралди аялтларна, ам ДГУ-дин филологиядин факультетдиз гъахъна. Инани ам чешнелу студент хъана. Университет къутягъна, ам вичин хайи Цицигъирин 8 йисан школадиз муаллимвиллиз рекъе хтuna. Адакай сифтедилай школадин завучни хъана.

60-йисар тир. Хуриер аранриз къучариз эгечинавай. 1966-йисан гатфариз хайи залзалиди и кардик лап тади куттани. Къунши хурер хъиз, Цицигъарни арандиз, Стлал-Къазмайрал къуч жез эгечинай. Къуд йисуз школада къвалахай Салигъ Шабановичин гележегдикай парга фикир-хиял авуна ва, Даггосуниверситетдин аспирантурадиз гъахъна, философидин илимдадал машъгул хуунин къяарар къабулна. Ада тъвар-ван авай алим, писатель Агъед Агъаев рэгъбервилек къв филифиядин илимрин кандидатилин, докторвилек диссертацияр хвена. Халъдин образованидин реекъяр ССР-дин Государственный Комитетдин къарападди гульбъунлай ада философиядин кафедрадин профессорвилек тъвар гана.

С.Муслимова лап и мукъварлди Даггосуниверситетда къвалахзамай. Яръгал йисары чугур гъакъисагъа зегъметдай ам 2002-йисалай "Россиядин Федерациидин къилин пешекарвилек образованидин гъурметлу къуллугъчи" лагъай хурудал алкъурдай лишандин сагъиб я.

Гъуль галаачиз Салигъ муаллимдиз садрани къарай атайди туш, гилани къвевзач. Исятдани са шумуд виш метрдиз сирнав ийиз алакъзама адалай. Ада зал мукъвара вичи гъульукай теснифнавай ширини къелна. Парга хъсан шишир, къилинди, рикъял атанвайди я. Салигъ муаллимдин и шишир къилдин эсер яз милли шиширатда гъят тавунин мумкин я. Амма адан къелемдикай даим амукъдай шенни - "Цицигъ наме" ктаб - хкатнава. Ам аялтай чавуз хуриерикай ктабар акудун гъеле муд хъванвай. Жув редактор хайвилек, за адан тариф ийдак. Цицигъирин жемятдиз, и хурухъ галаз алакъа авай-авачир вирибуруз ам хъсан савкъат хайидал шак алач.

Чи хурухъ ктабар тимил аялтнавач. Амма хурухъ, жемятдин къетен къилихърикай къюненвайбур сад-къвед я. И жигъетдай "Цицигъ наме" тафаватлу жезва. Ана авай хейлин ихтилатар къаравилийиз элкъенвена.

Къуй Квехъ мянгъем сагъламвал, яръги умур, рикъин динжвал хъурай, гъурметлу Салигъ Шабанович!

Умуд кваз

Гъасан ГЬУСЕЙНОВ, Белиж поселок

Сагъламвал яръалди къалахунин "ашкъидив" вугана, хъайи агъвалатар, душушар туплал ийиз, зав яръалди секинвал гвачир. Жува-жува-ди лугъузвой: "Аялар чехи хъана, чин къвалера ава. За жэз-тежез, ял ять тийиз, низ къватлава? Невеяр зи жафарин гъавурда гъатдани?" Суалар гзаф къарагъарзай, кутугай фикир къилиз къвевзачир. Зи рикъик гъалаба, къалбулух кутазый суалриз "ЛГ-дин" 31-нумрада Мердали ЖАЛИЛОВА къюненвай "Ял ягъиз кланзавач. Вучиз?" мақълада гъавурда ақъадайвал жаваб ганва.

Авторди "ял ягъун" гафарин манадиз тарихдин, экономикадин, медицинадин, психологиядин илимрихъ ва алай вахтунин дунаражагъдихъ галаз къадайвал баянар ганва. Публицистди мақъаладин къилин суалдиз ганвай гъахълу, тукъвей жаваб и гафарай чир жезва: "...ял ягъуниз "въз" лугъуниз мажбурзай къилин завал чи кесибвал, усалвал, зайлвал, обществодин къурулуш къайдидик вачириди хъун я".

Гъакъикъатдани, вирида акувзвайвал, колхозар, совхозар чукъурнава, никлера тэхилар цазмач, багълар къурнава. Заводар, фабрикай акъвазнава. Виликдай кардик квай цүд агъзурралди инсанар гила бейкарриз, темпелприз элкъенвена. Къалахдик къв гысабзай муаллимарни гъам аранда, гъам дагъда мектебриз къвевзай аялар тимил хъуниди, бегъем 18 сятни бес тежез, сварщикрин шакъуртвал авуниз мажбур жезва, кланз-такланз руъгъдин тарвилер эхзава...

Ихтил макъамда, патай къведай са манадал вил алайла, ял ягъунин, хъубтъз чими ульквейра сиягъат авунин фикирар къилиз къвенни?! Лугъудайвал, садакъа къвализ кълмаз, мискиндиз аялтдач.

Инал заз са ихтил хайи кар рикел хиз къланзава. Дағъда, чукърай колхоздин иччи тевледа, пабни галаз хуси къарамалар хузвай яшшу каричдал душушустана. Квачиз тарвал хъана. Чакадал тадиз агакъай багърири къвач къайи цял са бубат михъна, кас дуухтурдин патав агакъарна.

- Я стха, душушар гзафурал къвевза. Бес вавай ви жендек къванин чуъхъуз жевачини? - къил галтадиз-галтадиз, лагъана дуухтурди.

- Я чан дуухтур, мукъуль сагъ къвач акуртла, вун серсер жеда. Мукъаят хъухъ! - лагъана, начагъда шалвардин кек хажна, дагъдин са кълат чулагъув рацукашавай къвальна. Къуане 180 манат гана къланзава.

Рахшанддин гъавурда гъатай начагъди мад нехирдив хъфенач, малар къасабханадиз ваххана. Гъельбетда, умуръ санал акъвазнавач, хайи йисар мад элкъенвена хкведач. Къазахстанда яшамиш жевайла, 1986-йисан февралдиз заз пулсуз Ялта шеърдин санаторияда ял ягъун къисмет хъана. Тамашуниз лайхху тир и машгъур чкада вац!, дагъ, гъуль, там, гарарикай хвенвай хъультуль гъава, дармандрин ятар, тарихдин имаратар санал ала. Жив къвадайланы, инсанри ачух, бугъ алахъзавай, гъульун яд авай гъавизра чуъхъзва. Ялтада А.П.Чехован къвалериз фейл эккурсияди зи руъдиз мадни екез таъсирна. Инсанриз къулайвал патал шеърда авунвай харжияр лапара я.

Тебиатдин шартлар гекъигайтла, Ялтадинни Дербентдин арада чехи тафават авач. Гъукумдарри, пул квай инсанри Дербентдиз туристар, ял ягъиз мугъманар атун патал чалишишилери ийизва. Им шад жедай каря. Мердали Жалилова "ЛГ-дин" 32-нумрада къюненвайвал, "Зи Дагъустанди, чехи Россиядин сад тир хизанда аваз, вичин гележегдихъ еримишшава. Еришар гъелеги явашбурсу къвача, бугъ алахъзавай, гъульун яд авай гъавизра чуъхъзва. Ялтада А.П.Чехован къвалериз фейл эккурсияди зи руъдиз мадни екез таъсирна. Инсанриз къулайвал патал шеърда авунвай харжияр лапара я.

Ришветбазриз - лянет!

Абдулафис ИСМАИЛОВ

(Эвел - 37-нумрада)

Ришветар къачун тийиз хайи мульку губернатор Афанасий Радищевакай малуматар тымил ава. Лугъузтайвал, адан ата-бубаяр урусламиш хъянтай татаррикай тир. Адан буба урусрин машъур писатель, философ, "Петербургдай Москвадиз сиягъат" табдин автор Александр Радищев я. Ада А.С. Пушкина "Радищев - лукъилин душман" лагъана къимет гайди я. А девирда пачагъвалзай II Екатеринади, и таб гъеле къелна къутъягъ тавунмаз, вичин секретардиз малумарна хын, и эсердай ада Франциядин зегъер Урусатда чу-къурзавайди, "начальство" инкар иизвайди акъазва. Пачагъдин буйргъудалди Александр Радищев къуна, дустагъда туна ва ада судди къиникин кар атана. Гъульгъунлай шад вакъиадихъ галаз алакъалу - Швециядихъ галаз исляжал тайинарунин гъурметдай суддин и къараар 10 йис сургуниздиз акъуда науди эвзена. Ихътин жаза гудай вучтин гунаштар квай философдик-писателдик?

Осман Абдулкеримов тъвар-ван авай педагог, СССР-дин просвещенидин От-

дин адетар хънин, милли ва умуми культура вилик тухунин рекъе виридалайни чехи агалкунар, лайихлувилер гъя и райондихъ ава. Мадни. Сулейман-Стальский райондик къилдин касарин инвестицияр желбунин карда чешне къалурзана. Къилдин касарин пулдин таътирихъ ина школаяр, аялрин бахчаяр, къультурадин, спортдин, яшайишдин, производстводин (шай гъасилдай) метлеб авай объектар эцигзана, кучеяр тулькурзана, хърер аваданламишзана. Сулейман Керимован, Имам Яралиеван, Шайдаеврин, Салман Бабаеван, Абасоврин хизанри ва девлетлу маса касари райондиз, дарда авай ағъалийриз гузай чехи къумекрикай жемятдиз хабар ава. Абураз баркалла лугъузва.

Коррупциядихъ галаз женг чугуни-кай ихтилат кватайла, Ахъцегъ райондик рэгъбер Осман Абдулкеримова ришвет зегъер я лагъанай: "Аллагъдин рекъе авай виризаз чизва хын, ришвет къачун чехи гунаш я. Амма ришвет инсан зе-гъерламишдай ағъу тирди вирида анна-мишзашава. Ришветри яргъал-мукъвал инсандин эхир-пехир ийид".

Осман Абдулкеримов тъвар-ван авай педагог, СССР-дин просвещенидин От-

гъеле алатай асиридин 90-йисарилай иштиракзана. Къазахстанда яшамиш жезвай луткунви бизнесмен, меценат Жи-герхан Сулейманов тъвар райондик ағъалийри, иллаки луткунвири еке гъурметдивди къазва. Пашаеврин, Ширироврин хизанри хърер аваданламишзана лайихлупай кутазва. Меценаттин пулдин таътирихъ рекъер тулькурзана, мулькъвер эцигзана, электролинияр, төбии газ тухузва, хъвадай целди таъминарзана. Бизнесменри районда 7 школа эцигуник чин пай кутазва. Тариф авуниз лайихлупай. Баркалла!

Пачагъдин девирдин губернатор Иван Фунду克莱я государство гузай мажиб къачун тийиз хъайди, вичин пуллар шегъерэгълийрин хийирдиз харж авурди фикирда къурла, заз къенин чи умъурдад са мисал гъиз къланзана. Ам галализ, мумкин я, чи сүзъбет тамамди тахъун.

Имам Музамудинович Яралиев. Ада, Сулейман-Стальский райондин, Дербент шегъердин рэгъбер тирла, са вацранни къуллугъдай къvezvay мажиб къачунач. Вичин мажиб ада чиновни-риз пайнач, ветеранриз, дарда авай хизанзанриз къумекуниз гана. Яралиева ви-

Девлетлу хъун шарт I туш, рик I михъи жен

Радищева вичин эсерда халъкъ, са ихтияри авачиз, яшамиш жезвай шарттар - гъакъиқатда лукъивал къалурзана. Крепостничество терг авун табдин къилин тема я. Авторди къейдзана хын, улкве вилик тухун патал лежберриз азадвал гун, абурукай чи зегъмет чу-взвай чилин иесияр хъун чарасуз я. Халъкъ гъукуматдин къуллугъда - вавъ, гъукумат халъкъдин къуллугъда акъазана къланзавайди, аслу тушир суд-дувангерек я лугъуз эвэр гузвой.

"Петербургдай Москвадиз сиягъат" табдай акъазана хын, адан автор Александр Радищев инсандин къадир авай, гъахълувал къандай, ягъ-намус квай марифатлу кас, инсанперес я. Бубадин и гъузел ерияр адан генерал-губернатор-вилин къуллугъдал хъайи гъвечи хва Афанасийдикни квай.

Гила чна са бязи гекъигунар ийин. Нариман Абдулмуталибован буба рагъметлу Шамсудин гъажи хуруйн мисклидин имам тир. Ам кар алакъдай, чардан дердирикай хабар къадай, гъахълувал къандай, намуслу, рикI михъи, зирек итим тирди виридан рикI алама. Шамсудин гъажиди лезги халъкъдин хъсан адтериз, инсанриз къуллугъ авуниз эхирдади вафалувал хвена. Вичин чехи хва Нариманин ада гъя икI тербияламишина.

Районэгълийрин чехи несилдин рикI Нариман Шамсудиновиҷан чехи буба, рагъметлу Саид халуни хъсандин алама. Ам районда, Дагъустандик тъвар-ван авай Алиметовин тухумдай я. Саид халуди гзаф йисара райондин "Коммунизмдин гатфар" газетдиз рэгъбервал гана. Ам мягътэл жедай хътин сабур авай, камаллу, Аллагъ-Таалади вичиз мергъяматлу рикI ганвай, къеве авайдаз къумек гуз гъазур бажарагъту инсан тир. Вири и ерияр адан хтуп Нариман Шамсудиновиҷан - инсаннят вилик финин дузыгъун фикиррал алай, алимвилин держада авай райондин къенин рэгъберди пак ирс яз къабулнава.

Ингъе гъавлий ци 90 йисан юбилей къейдзавай Сулейман-Стальский район къе вилик финин вири рекъерай республикада сад лагъай чкадал хъун душшуздин кар туш. Къетлендиз къейд ииз

чин хизандин миллион манатралди пуллар меценатвилин, мөръяматлувилин карда харжзана. И кардикай "Лезги газетда" ("Эллериц къадир хъайлтла..." (2016-йис, №№ 43, 44) геъеншдиз къиенвани. Исятдани ада гъам райондиз, гъамни Дербентдиз (шегъердин собранин депутат яз) къумекар гузва.

Къейд ииз къланзана, Яралиев критика иизвайбурни, адакай терсина раҳазвайбурни кими туш. (И гафар къиизвайлани, заз абурун ван къевзвайди хъиз я: "ада икI авуна", "ада аикI авуна"). Ава и дунъяди гунаш квачир инсан, гъатта пак касарни авач, хванач. Апостол Павела (Иса пайгъамбардин ученикрайт сад лагъай чкадал алайди) лагъанай: "Иисус Христос гунашкъарар къутармишиз атанвайди я, абурукай (гунагъаркий) сад лагъайди зун я". Килиг садра, эвени-эвэл Иса пайгъамбар вичин патав атай, адан дин къабулай, михъи, пак инсан тир апостол Павелани вич гунаш квайди яз гъисабзайвай.

Гъар гъикI ятлани, заз лугъуз къланзана: инсандин къимет гудайла, хъсан-пис чирдайла, адан кратер терездад ве-гъин герек я. Са рахунни алач, лезгир-рикай виридалайни чехи меценат дунъяди машъур хъянтай Сулейман Керимов я. Кавказдин мад гъи халъкъдихъ адан дережадин векил ава? Баркалла! Чна адал дамахзана. Ахпа. Белки, заз чизвачта, залай гзаф хабардар касири лугъурай. Лезгийриз Имам Яралиевай-л гзаф къумекар гузай мад вуж аватла, зазни чир хъана къланзай.

Пакамлай няналди зегъмет чугуна, хийир гудай кар иизвай касдиз лезгир-ри "вирт гъидай чиң" лугъуда. Чиңк алатматдин зат я. Адакай пак Къуръанди къиенвани. Чиңкре, цувкведилай цувкведал лув гуз, багъдин бегъер буларзана, вичиз ем - виртни къватлава. Амма багъдин бегъердинни виртедин иеси лагъай-ла, инсан жезва. Чиңк ават-чизбегъерни аквадач, виртни. Вирт гъидай чиңк-рез адан къалахада манийвал гана виже къведач. Халъкъдиз къумек гузай чи бизнесменар вирт гъизвай чиңк я.

Гила чун ришветчилыхъ галаз женг чугунал хъвен. Гекъигунар, вере-видер авурула, акъазана хын, ришветар къачун тавунин къилин себеб чиновник бес къадар девлетлуди хъун туш.

(КъатI ама)

Хайи Чалан къисмет рикIе аваз...

Мусибатдин агъвалат

Куругъали ФЕРЗАЛИЕВ

Мукъвара интернетдин хейлип сайтын чкай хабарди гзафбур тажубарна, къарсурна... 10-сентябрдиз Ижевск шегъерда Удмуртия республикадин илимдин лайихлуда деятель, институтдин директор Альберт Разин, "Эгер пака чал амук тавуртла, зун къе рекъиз гъазур я" (шайр Расул Гъамзатован гафар) къиенвани плакат газ, Госсоветдин дарматдин вилик эцигчына ва гульгульней ада вичиз цай яна. Са шумуд сят алатаидалай къулухъ чалан таблигъатчи азарханада кечмиш хъаналда. Мусибатдин агъвалат!

Лезги журналист Амил Саркарова "Дербент" РИА-дин сайтында къиенвайвал, алим ва жемиятдин деятель А.Разинавай вичин хайди тир удмурт чалашх галаз алакъалу, риклик хажалат кутадай къадар-къисметдиз дурум гуз хъанач. Удмуртвиди чалан сиясадиз вичин республикадин, улькведин гъумкумди таъсирун патал авур къван алахъунарни не-тижасузур хъана. Алим, таъсилчи вичин чан хайди чалас къурбанд иийдай чкадал атана.

Халъкъдин битавални къетленвал патал адан хайди чалашх авай эгъмият зурбадя я. Разин чидайбуру къиизвайвал, ам милли адтерин, Чалан ялавлу терефдар, халъкъдин ихтиярар хън патал къастунал къевивалдай инсан тир. Арадал атанвай мусибатдин талукъ яз къейдер раижавайбурук бязибуру са тайин месэла гъялун патал инсанди вичи-вичиз цай ядай чкадал атунин делилдад тажубалзана. Са маса касди къиизвайвал, къхинар алай плакат газ майдандал экъечай удмуртвидин патав са шумуд жегъил гвай ва, мумкин я, гуя тъабуру азас психологиядин жигъетдай таъсируна. Гъелбетда, алимдин хъайи плакатдал алай тайин къхинри и фикир инкардай мумкинвални гузва. Аяндарвилин бажарагъ яз къусни аваҷтани, заз чиз, чал патал чан гайи удмуртвидин тъвар хелегъеда тарихда гъатда, ам ри-виятизни тимтаприз экъельведа. Ихътин мусибатдин кар иийдай жуърт гъар нихъ хъайлтлани жеда. Ада инсанин риклер асира амукъдай женг чугуна.

Россиядин халъкъарин милли Чаларин гъакъиндай эвени-эвэл гъумкумди къайгъударвал авунин чарасувал авайдакай са шумудра лагъанва, къиенвава. Амма гъукум гъиле авайбурун гафар садбур жезва, крат - маса жуърединбур. Аксисбур. Гужуналди милли чалар къиникин часпардал ялзавайбур.

Лезги чалан тарсар гузай хейлин муаллими къейдзавайвал, мектебра хайди чалаз чара авунвай тарсарин (сятерин) къадарни къвердавай тимиларзана. Им я гъукумдин патай милли чалариз аквазай "къайгъударвал!"

Гъавурда таъкадай делилрикай сад ам я хын, "цивилизованный" бязи диде-бубайрини, чехи не-силирни чипин веледар жуван чал чирункай къе-рехзана. Са мисал. И йикъара "Инстаграм" соцсетда авай "Лезги газетдин" аккаунтда Санкт-Петербург шегъерда гъар гъяддин юкъуз лезги чалан тарсар башламиш хъувунвайдакай цийи хабар ганвай. Макъаладин къаник са "газф еримлу" инсанди хайди вай, инглис са китай чалар чирнал машъул хъуль лугъуз, вичин "насигъят" къиенвай. Адан гафарай, виридалайни гзаф герек жезвайбур тъя и чалар я къван.

Инал хайди чалар къиниквал гъизвай "таксиркаррикай" сад ЕГЭ я лагъай-ла, и фикирдал разивалдайбур тиммил жеда. Садазни сир туш, исята мектебра гзафни-газф ЕГЭ вахкузувай предметриз фикир гузва. Эгер гъукумдин имтигъанар вахкунин не-тижаяр агузур хъайлтла, а мектебдин, гъя жергедай яз директордин рейтингни агузур аватзана. Ихътин дуьшуша, чипиз авай ихтияррикайни мумкинви-лерикай менфят къачуналди, директорриз амукъзашвайди анжакх рейтингдихъ калтугун я. ЕГЭ-дин нетижаяр писбур хуникиди чкадин чиновники директорар къуллугъдилай алудай дуьшушарни малум я. Са патахъай, им, вак акваз, геле къевзвай мисални жезва.

Ибур вири этномеденият, милләтдин менсебни дувулар таъхъий мисалзашвай, чварахарни кваз тергунлар гъизвай ачуухъ ярекатар я. Халъкъдин къилин яржни девлет тир хайди чалаз ихътин мирвэтсузвал къалурдани бес?! Аквазайвал, ивидик са къусни халъп-ресвал къвич алай ямдин вини дережайрав авай пул-перескини керкичийри менфятул теклифар газ майданриз экъечизвайбур къадарсуз дуьзена инсанрай гъисабзава. Гъукумдин вилик-къилик квай талукъ ксанриз умуртвириз алим хътиг агузуралди ватандашин гъарайдиз гъай лугъудай "мажал" авай жеди...

Культураяр ва адетар чирун

Ш.МИРЗОЕВ,
РД-дин илимдин лайихлу деятели, РФ-дин кыллин
школадин гъурметлу работник, профессор

Уруслын милли культура чирунхъ ва Дагъустандин вири халкъарин культурайрихъ галаз санал виликиди тухунхъ несилар тербияламишишин, яни, гила лугузувайвал, гражданвилин общество мянгкемарунин карда еке метлеб авайди къейдна кланда. Амма, чна къатлувайвал, культурологиянин, социально-педагогический илимар ахтармишунал машгъул алымрини къейдздавайвал, винидихъ чун раханвай месэладиз бес къадарда фикир ганвач.

Дагъустандин халкъарин культураяр ва адетар ахтармиш тавунали туш. Мектебрани, колледжраны абурукай менфят худзава. Инал чи рикл А.Алиеван, С.А.Лугуеван, А.М.Мегъамедован, З.М.Мегъамедовадин, Т.Г.Саидован ва масабурун ахтармишунар, методикадин теклифар, къалурунан къвездва. Икъван къалахар къиле тухванваталини, чи фикирдалди, уруслын милли культурадин тербиядинни чирвилер гүнин ирс, мумкинвилер дериндай ахтармишнавач, ячи илимдинни культурадин идараира (хилера) абурукай бес къадарда менфятни худзавач.

Инал чун рахазвай месэладал (мектебра уруслын милли культура ва адетар) урус милләтдин векилар санал яшамиш жезвай Кызылтар, Тарумовский районприн, Кызылтар шеъгердин мектебра къванин чирвилер гузвач.

Республика мектебар патал урус чалал акъудздавай ктабрин, учебникрин, программайрин манадиз къимет гайлани, чи республика да урус чалал рахазвай халкъарин милли адетриз ва культурадин ивирриз са артух фикир ва чка тагузувайди ашкара я. Гъя и кардал машгъул жезвай вини дережадин пешекарарни бес жезвач.

Эхъ, са патахъай, чун Дагъустандин халкъарин (гъя жергедай уруслынни) дуствилин алакъаяр мянгкемарун герек тирдакай рахазва. Мутьку патахъай, чи культурадинни образованидин идараира а кар вичин герек тир дережада тваз жезвач. И месэладиз талукъарнавай, кыл-кылеллаз түккүрнавай теориядинни практикадин методикани авач. Гъя предметтрай тарсар гудай пешекарар мулларни гъазурзавач.

Амма, чна винидихъни къейднава, Дагъустандин уруслын милли культура чи умуми культурадин къакъудиз тежер пай я, адахъ гъакъван къетленвилерни ава, чаз, дагъустанвириз, чи шартлариз, тарихдиз, яшайишдиз талукъ тафаватлувилерни. Абуру чун агудун лазим я, къакъудун - вай. И карни анжак чи вири халкъарин культурайрин къетленвилер, абуру чипи ийизвай таъсир, тарихда арадал атанвай садвилер дериндай ахтармишайла, кылиз акъудиз жеда.

Дагъустандин уруслын милли культура ва адетар чирунин асул рекъер ихтибинур я:

- аялар (жегъилар) урус халкъдин материальный культурадин ирсинихъ ва алакъединни этикадин адетрихъ галаз танишарун;
- культурологиянин рекъяя аялрин (жегъилрин) чирвилер гегъеншарун, Дагъустанда урус халкъдин векилрин уымуърдинни яшайишдин къетленвилериз итиж авунин шартлар яратмишун;
- урус халкъдин векилрихъ галаз дуствилинни садвилин алакъайриз къуват гун; гъакъыни интернационалистилин идеяйриз ва адетриз гъурмет ийиз вердишарун;

- урус халкъдин арада авайла, абурун адетрал, яшайишдинни этикадин къайдайрал амал авунин вердишвилер кутун ва икъл мадни.

Ибур чеб чепелай арадал къведай вердишвилер туш. Абуру арадал атуниз къумек яз жуъреба-жуъре терефрай (темайрай) чирвилер гун лазим я. Мисал яз, "Инсан ва культура", "Дагъустандин уруслын милли культура, ам арадал атунин девирав", "Дагъустандин уруслын руъъдин культура", "Дагъустандин уруслын материальный культура", "Дагъустандин уруслын художественный культура", "Дагъустандин уруслын гъилин-туплун сеняктарвилер" ва икъл мадни маса темайрай. Ибурни мектебда къелзлавай маса предметрихъ - литературадихъ (урус ва Дагъустандин халкъарин), музыкадихъ, изобразительный искусстводихъ, зеъметдин ва физкультурадин тарсарихъ галаз сих алакъада твон. Виридалайни артух - Дагъустандин халкъарин культурайрай ва адетрай гузвай чирвилерихъ галаз. Ихтиин къалахар тарсарилай къециени тешкилин.

Къилин везифа - гзаф милләттин векилрикай ибарат тир коллективра аялриз сада-сад диндиришидай, санал зеъмет чуѓвадай, сада-садан гъурмет ва лайихувилер худай, дуствилер мянгкемардай шартлар арадал гъундай ибарат я. Урус халкъ гъя и вири гъурметриз лайиху тирди аннамишун лазим я.

И кардани педагогикадин фадлай арадал атанвай къайдайрикай хийир къачун: аялриз инсандин этикадинни алакъедин нормаяр чирин, жуъреба-жуъре месэләяр гъялздавай къугъунар тешкилин, урус халкъдин манияр, маҳар, шириар чирин, гъилин-туплун гүрчег затлар гъазурин, түннан ва абурун технология (гъазурдай төъверар) чирин ва икъл мадни маса уламар, рекъер...

И месэлайрай хъенвай литератураны (тарихрай атанвай) хейлин ава. Дагъустандин уруслын милли культура чиран диндин истемишиунин таъсирдик кутун тавун; ам михиди, аслу туширди яз хунгерек я. Яни са культураны масадаз къарши ақвазар тийин, абуру гъя са шартлара, са метлебар аваз, арадал атанвайбур тирди аннамишитан. Анжак гъя ихтиин шартлара аялар халкъарин культурайрин ва хъсан адетрин къумекадилтербияламишишин къалахар вичин виниз тир еридини, метлебдини агақъда.

И никъара чав шад хабар агақына: Дагъустан Республикадин Кыл В.Васильеван Указдалди (2019-йисан 30-август, 78-нумра) литературадин хиле лайихувилерай ва яргъал йисарин беъверлу зеъметдай

шайр, филологиянин илимрин кандидат, литературадин критик, РД-дин писателприн Союздин Дербентдин региональный отделенидин председатель Кичибек Мусаевич МУСАЕВАЗ "Дагъустан Республикадин халкъдин шайр" лагъай гъурметдин тъвар ганва. Чна и кар адац риклин сидкъидай мубракзана.

Кичибек Мусаев чи литературадиз алатай асирдин 50-йисара атана. Адан къелемдикай "Цульвер авай рекъер", "Ракъинин нурап къватлъз", "Инсан ятла", "Гъалалвални разивал", урус чалал Москвада чап авур "Кланда", "Зун инава!", "Бахтлу хуъх, инсанар", маса къватлалар хкатна.

Литературадин критик яз, ада "ХХ асиридин Гомер" Стлал Сулейманан ирсиниз талукъ монография ва хейлин маса затлар хъяена.

Лезги чалал Даггизда и мукъвара чапдай акъуд-

навай вичин хъягъай эсеррикай ибарат ктабдиз авторди "Зи ван жедатла?" тъвар ганва. Мумкин я, авторди гила ақъатнавай указ ва чехи тъвар вилив хуъзвай.

Шайрдин асул темаяр "Ватан", "Инсан", "Ислягъвал", "Дуствал", "Мублагъвал" хътин манайри ачу-харзана. "Инсанвили хуъда дуънъя!" - эзберзана ада. "Бахтлу хуъх, инсанар!" лугъуз, рахазва ам несил-рин.

"Эхъ, бахтар я: къаниди хъун, агалкъунар, дөвлеттар хъун...
Бахт я мичиши физ вуна, са спичка къванни яна, экуъунни...
Бахт я тълазвай садаз дарман гъана, регъят хуъунни...
Бахт я, нефс хуъз, гъарам квачизяшами жез алакъунни..."
Хъсан тедбирап, фагъумлу ибара я.

* * *

Мубаракрай агақынавай аршар ви!
Гъя аршари давамаррай яшар ви!
Цийи тъварци гурай цийи верги ваз,
Терсвилери тағудайвал тади ваз...

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин колективдин тъварунхъай материал гъазурайди М.ЖАЛИЛОВ я.

Рикле Ватан аваз...

Агъмед МАГЪМУДОВ

Дунъядин гзаф улквейра хъиз, лезгия Украинандани яшамиш жезва. 2012-йисуз чна газеттадай Харьковда, Луганскада ва и улкведин маса шеърра жуъре-ба-жуъре къуллугъяр тамамарзайвай са жерге ватанэгълийрикай хабар ганай. Эхириж ийсара къиле фейи вакъиайри асирралди дуствилин, стхавилин алакъаяр хвейи Урусатдинни Украинадин араяр къурнаватлани, халкъарин арада авай къени, чими рафтарвилер къахънавач. Икъл тирди заз мукъвара интернетдин къумекадилтери Харьковдин областдин эцигунардай технологийрай пешекарвилерин образование гудай региондин централдин директор, чи ватанэгъли Геннадий Жамалдинович АМИРБЕГОВАХЪ газаз къиле фейи ихтилатрай чирхъана.

Ам Бакуда гзаф аялар чехи жезвай хизанды дидедиз хъана. Ахчегъ районда юкъван мектеб акъалтларай жегъл къилин образование къачунин макъсадди Украинандиз акъудна. Ингъе а вахтар Геннадий Жамалдиновича гъикл рикл хизватла:

- Сад лагъай сеферда завай университетдик экечиз хъаначир. Зун эцигунрини монтаждин управленида флялевиле къвалахал акъвазна. Гъуъынлай къве йисуз армияда къуллугъяна. Ватандин вилик буржи тамамарайдалай къулухъ зун Харьковдин госуниверситетда тарихдин факультетдик экечина, гъя са вахтунда В.Малышеван тъварунхъ галай заводдани къвалахиз гатлунна. Университет акъалтларай 1982-йисалай къенин йикъалди за Украинандик образованыдин хиле зеъмет чуѓвазва.

Геннадий Жамалдинович Украинандик образованыдин отличи-

ник я. Адац гъар са карда низамкъайда хъана кланда. Вичин къвалихдани тежрибалу пешекарди и кардиз къетен фикир гузва. Гъавиляй адац санал къалахавай юлдашрин арада еке гъурметни ава.

Чи ватанэгълиди регъбервал гузвай централдикай рахайтла, ам областда сейлибурукай сад я. Ина жуъреба-жуъре рекъерай пешекарар гъазурзава. Мисал яз, сварщикар, машинар хъийидай устларар, операторар, цлар эцигайбур, дерлекар ва масабур.

Къвалихдай азад ваҳт Геннадий Жамалдиновича хизандин юкъва акъудзава

"Уымуърда зи къилин муаллимар бубани диде я. Абурун меслятрап за къенин юкъузни амалзава. Жув агақынавай дережаярни сифте нубатда гъабурун зеъметдин, тербиядин нетижайяр я. Гъикл абуру зун зеъметдада рикл ала зеъмчай авунатла, за жуван веледризи гъя къайдада тербия гана. Хизандин уымуърда виридалайни важиблу я. Гъавиляй за жуван азад декъикъяр хизандин арада, веледрихъни хтуприхъ галаз санал акъудзава", - лугъузва Геннадий Жамалдинович.

Украинада яшамиш жезвай чи ватанэгълийрин гъял-агъвалдикай рахадайла, Г.Амирбекова къейд авурвал, ана лезгийриз садани са жуърединни манийвилер гузвач. Виликдай хъиз, исятдани къецепатан улквела авай чи стхайри, вахари карчияр, дуухтурар, муаллимар... яз къалахавай, чин хизандар хуъзва, бубайрин ватандихъ галаз алакъаяр квадарзава. "Гъурбатда аватлани, чи рикле ватан ава", - лугъузва ада.

Геннадий Жамалдинович вич бахтlu иинсан яз гысабзава.

- Түркериин шаир Надым Хикмета лагъанай: "Ашкъидалди къвалихал физвай ва шадвилледи къвализ хвевзай иинсан бахтlu кася". Закайни гъя икъл лугъузва жеда, - тестикъарзава чи ватанэгълиди.

Сүлейман-Стальский райондин - 90 йис**ГыкI дамахдач!****Хазран КЬАСУМОВ**

Килиг садра къе туыкъур хъянвай тегъердиз,
Аквазвай гъар са хуръ са шегъер хъиз.
Багъни бустан, агақнавай бегъер гъиз,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

“Рычал”, “Мевер” - ятар вичин девлет тир,
“Кпул ятар” сагъламвилиз женнет тир,
“Латарин пир” гъар са касдиз къумек тир,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Гъар са рекъяр машгъур ксар бул авай,
Гъуърмет-хатур, садвал худай къул авай,
Бул берекат, агақнавай зул авай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Къядим Күре вичин асул бине тир,
Яркли падни хайи сухта-неве тир,
Нуыцъуль дагъар чи тарихдин къеле тир,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Дишеғлияр гъарма сад са бике тир,
Итимрикай рахайтla мад, вине тир,
Агъа Стлал шириатдин Мекке тир,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Гъар са хуърухъ дамахдай са кар авай,
Машгъур ксар баркалладин зар алай,
ХХ асиридин Гомеран пак тъвар алай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Килиг садра Цмур, Къварчагъ дерейриз,
Уллу Гъетягъ, Испик патан гүнейриз,
Чи Къасумхуър чехи хъянвай тегъердиз,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

“Зардиянда”, “Шараңунда” - шеъверар,
Сайдумован хайи хуръ тир Даркушар,
Пуд Стлалар пуд стхадиз яз ушшар,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Къурагъ, Чирагъ, Гъулгери вацI - дамахар,
Къуд пад языва абукевесер булахар,
Дере-тепе, авай гүзел яйлахар,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Йис-йиса салар, багълар кутазвай,
Къулыну никлер къезил гарал къуъзвазвай,
Агъваллу яз, бул берекат авазвай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Хуъре-къвале гъуърмет-хатур вине тир,
Къеъаларин хайи макан, бине тир,
Гъарма сад са къучагъ хин неве тир,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Вил вегъена, килиг садра къуд патаз,
Аквада ваз районда экв, наз аваз.
Чуылпер, тамар, акъвазнавай къаз алаз,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Гъар са хуъре бахтуни эвк къуъенвай,
Рехъни къуче, къайдадаваз туыкъенвай,
Къезил шагъвар гатун юкъуз къеъзвезвай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Гъуне пата шумудни са хуръ ава,
Гъар са хуърухъ еке тарих, сир ава,
Сайтархуъре ажайиб тир вир ава,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Арифдарап, шаирарни гъакимар,
Гъусейновар - вири языва алимар.
Авазва чахъ машгъур тир хуръ Алкъвадар,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Жегъил-жаван, риклер сад яз къуъзвазвай,
Абур акваз, диде-буба хъуърезвай,
Чехи-гъвеччи, чеб-чигвиди туыкъенвай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Ичин чуъхвер, гъар са емиш бул авай,
Гъар бегъердиз дигай бере - зул авай,
Мублагъ чилер, дере-тепе, тул авай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Акъатнавай шумудни сад алимар,
Генералрин бине хъянвай Цмурар,
Ичин, Качал вичиз хъянвай къуншияр,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Уллу Гъетягъ, вич алимрин тир ватан,
Салиянни - къегъал рухайрин макан,
Асадхуърни - жуван риклиз тир масан,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Чирағы вацун чапла пата синеллай,
Муаллимрин хуръ яз элдин мецеллай,
Курхуър акваз, гъуъз ачуҳ жезавай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Сардархуърун яшар хъянва вад агъзур,
Ятланчи чаз акъзвазвай ам яз какур,
Хуръ языва ам инсанрин лап такабур,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Эминан хуръ, шегъер хъиз къе акъзвазвай,
Цийи Макъар къуншидал мад алазвай,
“Дашлу” тулал Чуъхверахуър - диганвай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Цийи Мамрак - гъеччи стха хуърерин,
Майдан хъянвай мел-мехъерин, демерин.
Ийфизи кваз нур чканвай экверин,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Къурагъ вацун къилел алай Клахцугъар,
Гъеччи ятлан, авадан я Сийидар,
Зугърабахуър, авай вичихъ алимар,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Са пад - дагълар, са пад аран тир вичин,
Райондин ярж - муть авай цлерд виллин,
Вилик физ вич гъамишанда тир къвачин,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Сергъят хуърла, баркалладин кар авур,
Чи Радима, Игитвиллин тъвар къачур,
Гыч садани леке къведай кар тавур,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Гъам тарихни, пак чаяр къад авай,
Дулама син, Макъарин вир... - мад авай,
Яши вичин къудъянни цүд хъянавай,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Чални тарихи, икъар садахъ галаз на,
Къиле авай чи алим хва Нариман,
Ийкъалай-къуз вилик физвай зи макан,
ГыкI дамахдач Сүлейманан райондал!

Дамахда за, дамахда за райондал,
Заз играми, зи багъя тир райондал!..

Дайм тиртla, керематар бул жедай,
Авайдаз тек хатам рекье серин я.

* * *

Бегъерди вал эцигнечтla къус къимет,
Хтулрайвай уъзэт мийир на гъуърмет.
Чуҳ гайила уъмуър гайи дувулиз,
Пак мурадрив агақдани вун, уъммет?

* * *

Куттундалди икъар садахъ галаз на,
Гафаралди тухуз бенде, рахаз на.
Чира клане гъери авай кас ятla,
Ягъ тийирвал эхир пашман аваз на.

* * *

Вири уъмуър устлар хъана магъир тир,
Гылихъи хъайи вичиз хас хатl гиширидин.
Хажалатдин пар тушни бес ағылдиз,
Рагъдан къиляй гуъгуъна тун нехирдин?

Шагъназар ХИДИРОВ**Чан чи дидеяр!****(Поэмадай чукар)**

(Эвел - 37-пумрада)

**Мина Аликберовна Аликберова
(1905-1986)****Мина “халу”**

Рикеллама зи лап хъсандаказ:
Вах авай халу Александраз,
Агалкъанавай руш, зи Мина хала,
Вичел итимдин парталар алай.
Чна, аялъ, гъар ам акурла,
“Халу”, “агъа” ва “буба” лугъудай.
Папар адав гъакл тъвар къаз раҳадай,
Итимири чипин стхадай къадай.
Стхадин папахъ галаз гъил-гъиле
Аваз къвазнай ам хизандин къиле.

Алудун патал къвалин кашни мекъ
Тлушундай ада Куъдемирдин рехъ:
Лацу яцрал - пар, вич жедай тъмал.
- Вун руш туш, бала, игит я тамам! -
Салават гъана тақабурдаказ,
Лугъудай Аслан бубади ада.

Таниш тир ада зъаклни Баку пад,
Къизлярдиз фенвай, эгъвез окопар.
Са кар авачир гъияй текъведай.
Итимрихъ галаз, къвазна жергеда,
Чухвад винелай атлунна чулни,
Векъ ягъиз, хеб хуръ, къаҷудай дулни.
Шалам-дулахни, шалунин шалвар,
Къилел хъицикъдин бармакни чулав.
Гъеччи-чехидав ам ширина мецел
Рафтари жедай къвалени къеце.
Акъудиз вичин киседай тенбек,
Ацуриз панлурс, чугвадай тек-тек.
Сес тир итимдин сесинин ушшар.
Текийрилайнин Миргъай рушар
Ашуку жедай ам акур береда,
Тъвар чир хайила, пашман
хъуъредай.

Вич асклан буйдин, вилерни чулав.
Пара дирашибаш, са цай тир, ялав.
Амма садрани адан сивел хъвер
Аквадачир ваз: рикел алай хер.
Ругуд стхадикай, хъянвачир гъафте,
Къед гъелек хъянвай: Фережни Сефтер.
Гагъ-гагъ къвазарна гъиле авай кар,

* * *

Кар къадайла, сифте нубат,
вахтуниз килиг,
Къисметди вун агақтарай баҳтуниз килиг.
Эгер абрухъ агъаз, инсан, ваз

къланзавачтla,

Жувахъ авай къастунизни тахтуниз килиг.

* * *

Гуърчегвилхъ ял ийиз хъухъ,
Гъахъвал патал къял ийиз хъухъ,
Лезгивилин тъвар алатla,
Женнет багъда къвал ийиз хъухъ.

* * *

Кълан я лугъуз, алцурайдаз,
Тум ахкална раЖкурайдаз.
Бахтуни нур къалурда жал
Чарадаз фур гъазурайдаз?

* * *

Къвалин варар ахъайнач на яшинда,
Лув гуз хъана, пул авайла жибинда,
Умъурдин рагъ ахгатайла гъумедив,
Куз лугъузва: - “Арха, вун заз ширинда?”

* * *

Гъахъвал патал шикаятар ийизвайди,
Анжак турус ризки къвализ хизизвайди.

гвойда,

Гъисаб къазва фитнекардай гъукум
Халъдин, гъуцран вилик анжак
михъизвайди.

* * *

Гъамлу тирла, дерт къезилиз татайди,
Түн, хъун патал къвалин раклар гатайди,
Дестек, къулгэ, арха жедач умъурда,
Гъарамди нез, туттынхъ къван ацайди.

Дин

Исламдин тариф

Ямин МЕГЬАМЕДОВ

(Эвел - 37-нумрада)

"Аллагъди сифтедай маҳлукъят (вири заттар) халъзава, ахпа ам Ада мад цийиз яратмиш хъийизва (мад сеферда арадал хизива), ахпа Адан патав күн хиди".

Маса аята (сурә - аз-Зумар, 7-аят, мана) луғузва:

"...Ахпа күн элкъвена Реббидин патав хкведа. Ада квезд күнне авур амалрикай хабар гуда...".

И аяти инсан къейидалай къулух хквездай чка къалурзана. Ам элкъвена вичин Халикъдин патав хкведа, дульяда авур амалрин патахъай жаваб гун ва гъар сад лайихлу чкадиз (я женнетдиз, я жегъеннемдиз) ракъурун патал. Эгер инсанди, Аллагъдиз ибадат авуналди, вичин чан михын авунватла, ахътинди хъсан ксарин чка тир женнетдиз фида. Эгер ада гунағын чиркералди вичин

"Лезги газетда" диндин пак кхыннар жезва. Гъавилляй ам чиркин чайрал гадарун къадагъя я.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Искусстводин алемда машгъурди

И сеферда зи ихтилат жегъил художник-модельер **Сабина МАКАТОВАДИКАЙ** я. Ам 1993-йисуз Москвада дидедиз хъана. Дагъларини рехи Каспийди даттана илгъям гузтай москави! Адан буба Агъарица Ахчегъай я, диде Файна - Шихидхурий.

Ирид йисан яшда авай члавалай ам художественный жуъреба-жъуре мектебизни студийиз физ хъана. Москвада авай "Граны" художественный мектеб тафаватлудаказ ва МГУ-дин дизайндин техногиядин факультет күтъягна. 2016-йисуз ада Модадин квал ва "SABINA MAK" брендингдин бине кутуна ва ачхна.

Сабина Макатовадихъ международный хейлин конкурса къазанишнавай агалкъунар тимил авач. 2009-йисуз ада StarMoney изобразительный искусстводин международный конкурсдин Гран-при къачуна, 2011-йисуз адакай "Гележегиз кам-2011" конкурсдин финалист, 2013-йисуз международный "Holzgarten" проектдин гъалибчи, "Формула стиля" конкурсдин дипломантдин тіварцин са-

чан къаңураватла, ахътинди пис ксарин чка тир - жегъеннемдиз.

Къуд лагъайди. Ислам - тавгыддин (Аллагъ сад тирди тестикъарзавай) дин я.

И тарифар гафарал гъалтайла тафаватту жевватла, абурун умуми метлеб сад я. Гъар жүре манаяр гъунин себеп ам я хы, Исламдикай хабар къазвай инсанар гъар жуъре ава. Месела, философиядин фикирри шаклувиле тунвай кас. Ихтиница Исламдикай хабар къурла, ада пуд лагъай манадалди жаваб гуз жеда. Къанунал, инсаниятдин умуми илимрал машгъул тир касди мусурманрин диндикай хабар къурла, ада къуд лагъай манадалди жаваб гуз жеда. Мусурман тушир касди Исламдикай хабар къурла, - сад лагъай манадалди.

И тарифрикай къилинди сад лагъайди я. Гъадакай даях къуна, нубатдин нумрайра чна, Аллагъди гайитла, Исламдин асулиз (дестекриз) баянар гуда.

"Лезги газетда" диндин пак кхыннар жезва. Гъавилляй ам чиркин чайрал гадарун къадагъя я.

Гъиль хъана, Москвада кыле фейи вириорсиядин дизайнерин конкурсда 2-чка квона.

С. Макатовади гъльгъунын ийсарани машгъур конкурса гзаф къадар гъалибвилер къачуна. Ам къетлен журедин, садазни тешпигъ тушир, искусстводин алемда вичиз вини дережадин къимет гузвой художник я. Адан бажарагъдиз пешекар амадагри лайихлу къимет ганва. 2017-йисалай ам, машгъур дизайнера тир Вячеслав Зайцевахъ, Игорь Гуляевахъ, Валентин Юдашкинахъ галаз са жергеда аваз, жегъил дизайнери "Точка.ру" конкурсдин гъамишан жюридин векилрикай сад я.

2019-йисуз ада, сифте сеферда, режиссер-постановщик яз, са шумуд сядта улькведин меркезда кыле фейи Рождестводин концертдин "JazzPort" проектда иштиракна.

Сабинади Москвада вичин "SABINA MAK" Модадин квал ачхна ва тешпигъ авачир хътин хусуси заттар арадал гъльгъа. Адан коллекцияра куль-шуль-лүйизни, эскиздилай башламишна, гъар са цвал алай чкадизни фагъум-фикир ганва. Парталар чунин гълерекатар перек тир гъучивилик кутунин, нетижада са синихи квачир затт арадал гъунин алакъунар ава жегъил устаддихъ.

Брендлик бине кутур пешекарди тестикъарзавайвал, коллекцияр арадал гъунин карда ада вичиз күнд патай аквазай затларилай илгъям къачузва: шегъердин күчейрилай, инсанрилай ва гуярчег дараматрилай. Парталар ва аксессуарар түккүруннайлай гъерири, Модадин квали интеръердин затларни гъасилза: картинаяр ва чинидин шейэр.

Исятда Сабинади бине кутунвай Модадин квал, "JazzPort" концертдин проектдин сергъятра аваз, Москвадин концертрин залда кыле фидай мярекатда къалурдай цийи коллекция гъазуруннал машгъул я.

Гележегда адахъ хайди тир Дагъустан Республикаин меркезда вичи арадал гъизвай надир затларин гъвчели түквен ахъйдай фикир ава.

Къуй бажарагъгу устаддин къастар къилиз акъатрай!

Квез чидани?

Төбиатдикай делилар

- Девекъушран мефтедилай адан вил еке я.
- Виридалайни гзаф зөгъер квай гъульягърин жуъреяр - 10, чебни вири Австралияда ава.
- Инсандин бедендин виридалайни къуватлу жукъум мез я.
- Эгер кlevнавай са чкадиз (месела, квализ) 10 хушракан вегъейтла, са къадар члавалай ана анжак сад амуқда.
- Санлай Кеферпатан Америкадилай гзаф инсанар Китайда яшамиш жезва.
- Саудовский Аравияда вацтар авач.
- Дельфинрин хамунин винел патан къат гъар къве сядта цийи жезва.
- Россияда жуъреба-жуъре 180 милләтдин викилар яшамиш жезва.
- Россиядин мулкарый 10 процент ульенар я.

- Европадин виридалайни къакъан куккүш Эльбрус я.
- Россияда 1100-далай гзаф шегъерар ава.
- Кеферпатан Америкада 23 улькве ава.
- Дульядин виридалайни еке остров Гренландия я.
- Гъукумдикай хъун патал бегемотри чин шарагар цин къаник хазва.
- Индияда 40 миллиондив агакъна маймунар ава.
- Мульнугъдивай са йифен вахтунда 300 метрдин мензилдиз тоннель эгъуний жеда.
- Къульдин бедендал 25 агъзурдалай гзаф цакулар ала.
- Вили китдин заланвал пуд филдин залан-вилиз барабар я.

Дульяда

Ришветбазриз - гульле

Филиппинпр президент Р.Дутертеди вичин улькведин ватандашриз чиновникар-ришветбазар гульле алай яракъдай ядай ихтияр гана. "Manila Bulletin" газетдин делилрал асаслу яз, идан гъакъиндай "ТАСС" чешмиди хабар гузва.

"Эгер күнне налогар, харжар гузватла ва я справка къачувватла, идахъ галаз сад хъыз чиновники ришветни талабиз хъайтла, квевай абур гатайтла жеда. Эгер квевъ яракъ аватла, абур гъадай ядай ихтиярни ава", - малумарна улькведин къили.

Ада къейд авурвал, гъил михъ тушир инсанар къин герек авач, вучиз лагъайтла къинчил гъайи душушыди ам ягъай кас дустагъдикайни хъудач. Ришветбаз рекъидайвал ваъ, адал хер жедайвал авун бес я. Президент Дутертеди хиве къунвайвал, ришветбаз ягъайдаз дустагъда ацукунхайни ваъ, физический жаза гуда.

Р.Дутертедин фикирдади, ришветбазар вирина ава. Августдин вацара ада наркотикар маса гунал машгъул касдин къил галудиз гъазур тирди ва и кардай дустагъда ацукунхайни киче тушириди малумарнай.

Пичи хиялар

Россиядихъ ядерный яракъар авайвиляй Украинарадив ада дяве малумариз жеда. Идакай Украинадин милли хатасузилинн оборонадин советдин виликан секретарь А. Турчинова вичин сайтда малумарна.

Ада рикел хайвал, са вахтунда Киевди ядерный яракъар къабулнан, гъавилляй гила адавай Москвадиз акси экъечлиз жеда. "И гъаларай экъечун патал заз са илаж аквазва - чи мумкинвилер, къилди къачуртла, военный къуватар мягъемарун", - къейдна Турчинова. Адан гафарай, Россия къеве гъатдай вахтни къведа, гъа члавуз гуя Крымни азад хъийиз жеда.

Гъеле августдин вацара Украинадин журналист Ю.Бутусова улькведин гъукумдиз Россиядихъ галаз дяведиз гъазур хъуниз эвернай. Гъа са вахтунда ада Киевди и кардик къил кутазвачирдин къейднай. "Акси яз, вирида "ислягъвал, ислягъвал, ислягъвал" лугъузва. Амма чаз аквазва хъи, ислягъвал хъунин карда ийизвай алахъунри хъсан нетижай гузва", - алава хъувуна Бутусова.

2019-йисан делилралди, Россия ядерный яракъар авай къудай ульквеникай и жигъетдай виридалайни девлетлуди я. Къвед лагъай чкадал США ала.

Жанавурдин гъужум

Жанавурди гъужумуники Крымдин пуд агъалидиз хасаратвал хъана. Идакай "ТАСС" чешмиди хабар гузва. И кар Симферопольский райондин къвалав гвай мулкара хъана. Жанавурди хасаратвал гайibur «тади къумекди» азарханадив агақъарна. Вагъши лагъайтла, са сядилай гульпедин янга.

Крымдин экологиядин ва төбиатдин ресурсрин министерстводин тамун ва гъурчехъянвилин майишатдин департаментдин къил В. Капитонова малумарайвал, пехъивилин азар квасла ахтармий патал вагъшидин жендик ветеринариядин пешекаррин экспертизадиз вуганва.

Къейдзаявал, эхиримжи 25 ийсс жанавурдин къадареспубликадин мулкара хейлин артух хъанва. "Мукъвал-мукъвал тергунин, ягъунин серенжемар къиле тухувватла, вагъшияр неинки баяланхура, гъакъдагъларин артух хъун давам жезва", - лагъана Капитонова. Ихътин гъалар себеп яз, республикадин министерстводи жанавурар ягъунай 15-далай 30 агъзур манатдин къадарда (гъар са жанавурдай) аваз пулдин премия тайнарунин гъакъиндай законопроект гъазурнава.

Къилин тапшуругъар

Словакиядин президент З. Чапутовадихъ галаз санал пресс-конференция кыле фейи вахтунда Украинадин президент В. Зеленскийди улькведин рэгъбервиле авай муддатда вичиз къилиз акъудиз къланзай асувларикий ихтилатна. Идакай "lenta.ru" чешмиди хабар гузва.

Украинадин рэгъбердин гафарай, адан вилик къве члехи макъсад акъвазнава - дяве акъалтларун ва дяведалди маса ульквейри къақъуднавай Украинадин мулкар вахчун. Президентдин къуллугъдадал алаз и макъсадар къилиз акъудун ада вичин асувл везифа яз гъисабзава. Гъа са вахтунда Зеленскийди къейдна хъи, а макъсадар къилиз акъудунин гъерекатра ада Украинадин къецепатан терефдарри, гъа жергедай яз Словакиядин дипломатилин жигъетдай къумек гуник умуд кутазва. Адан Украинадин гъалар себеп яз, республикадин министерстводи жанавурар ягъунай 15-далай 30 агъзур манатдин къадарда (гъар са жанавурдай) аваз пулдин премия тайнарунин гъакъиндай законопроект гъазурнава.

Ирандик тахсир кутуна

Саудовский Аравиядал авур вишталайни гзаф гъужумрик гуя Ирандин гъил квайдакай США-дин госсекретарь Майк Помпеоди вичин Twitter-да къяна.

Ада малумарайвал, Тегеранди нафт ва маса заттар агақъарзавай дульядин объектрал икъванди тахъай хътин жуъреда гъужум ийиз эгечина, гъа са вахтунда улькведин президент Хасан Роханиди ва къецепатан крарин министр Жавад Зарифа чеб дипломатиядал машгъулбур хъиз къалурзава.

Помпеоди дульядин тешкилатриз Ирандин терефди къалурзавай аксивилер меземмет авуниз ва а улькве жавабдарвилиз чугун патал вири крар авуниз эвер гана. Помпеоди хиве къурвал, Саудовский Аравиядин нафтладин объектрал гъужум авурдалай къултукъ САД-ди дульядин энергетикадин базардиз къумек гуда.

14-сентябрдин экунахъ Саудовский Аравиядин нафтладин милли тешкилатдин мулкари цай къуна. Гъукумдин вилик-къилик квайбуру малумарайвал, цай къунин душушуши пилот галачир аппаратри гъужум авунин нетижада арадал атана.

Чин гъазурайди - Куругъали ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 23 сентября

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.05 «Заряжайся!» 0+
 08.15 «Здоровый мир» 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 Х/ф «Зимний вечер в Гаграх» 12+
 11.05 Д/ф «Три этюда о Дагестане» 6+
 11.15 «Годекан» 6+
 11.45 «Слухи Родины» 12+
 12.05 «Парламентский вестник» 12+
 12.30 Время новостей Дагестана
 12.50 «Человек и право»
 14.05 «Арт-клуб» 0+
 14.30 Время новостей дагестана
 14.50 «Музыкальный майдан» 12+
 16.30 Время новостей Дагестана

16.55 Х/ф «В 6 часов вечера после войны» 6+
 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
 19.30 Время новостей Дагестана
 20.00 Время новостей. Махачкала
 20.20 «Здоровье» 12+
 21.05 «Дагестан туристический» 6+
 21.25 «Учимся побеждать»
 21.45 «Круглый стол» 12+
 22.30 Время новостей Дагестана
 23.00 Время новостей. Махачкала
 23.20 «Угол зерни» 16+
 23.45 Д/ф «Разговор с Тереком» 0+
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
 01.50 Д/ф «От Гюлистана до наших дней» 6+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Доброе утро.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 20.20 «Здоровье» 12+
 21.05 «Дагестан туристический» 6+
 21.25 «Учимся побеждать»
 21.45 «Круглый стол» 12+
 22.30 Время новостей Дагестана
 23.00 Время новостей. Махачкала
 23.20 «Угол зерни» 16+
 23.45 Д/ф «Разговор с Тереком» 0+
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
 01.50 Д/ф «От Гюлистана до наших дней» 6+

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 Актуальное интервью. Земельный надзор
 17.45 К 75-летию Победы. Родись как Кэт
 18.15 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
 5.00 Утро России.
 9.00 Вести.
 9.25 Утро России.
 9.55 О самом главном. (12+).
 11.00 Вести.
 11.45 Судьба человека с Б. Корчевниковым. (12+).
 12.50 60 минут. (12+).
 14.00 Вести.
 14.45 Кто против? (12+).
 17.25 Прямой эфир. (16+).
 18.50 60 минут. (12+).
 20.00 Вести.
 21.00 Т/с «Сильная слабая женщина». (12+).
 23.15 Вечер с Соловьевым.
 2.00 Т/с «Королева бандитов 2». (12+).
 3.00 Новости.
 3.05 Время покажет. (16+).
 3.40 На самом деле. (16+).

НТВ

5.15 Т/с «ППС». (16+).
 6.00 Утро. самое лучшее. (16+).
 8.05 Мальцева. (12+).
 9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Т/с «Лесник. Своя земля». (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.30 Ты не поверишь! (16+).
 17.00 ДНК. (16+).
 18.00 Своя правда.
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины».
 20.40 Т/с «Куба. Личное дело». (16+).
 22.50 Основано на реальных событиях. (16+).
 23.45 Сегодня.
 23.55 Поздняков. (16+).
 0.10 Место встречи. (16+).
 2.20 Т/с «ППС». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Выбери меня. (16+).
 7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.30 Давай разведемся! (16+).
 9.30 Тест на отцовство. (16+).
 10.30 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.15 Д/ф «Порча». (16+).
 14.45 Мелодрама «Цыганка». (16+).
 19.00 Мелодрама «Цыганка». (16+).
 23.20 Мелодрама «Личная жизнь доктора Селивановой». (16+).
 23.55 Мелодрама «Подземный переход». (16+).
 4.35 Д/ф «Порча». (16+).
 5.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 22.00 События.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
 8.00 Ералаш.
 8.10 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона».
 10.55 Городское собрание.
 11.30 События.
 11.50 Т/с «Коломбо». (12+).
 13.40 Мой герой.
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Пуаро Агаты Кристи».
 16.00 Естественный отбор.
 17.50 События.
 18.20 Детектив «С небес на землю». (12+).
 22.00 События.
 22.30 Политика на гипервиде. (16+).
 23.05 Знак качества. (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Петровка. 38. (16+).
 0.55 Хроники московского быта. (12+).
 1.50 Т/с «Коломбо». (12+).
 3.35 10 самых... Загадочные смерти звезд. (16+).
 4.05 Знак качества. (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
 8.00 Новости дня.
 8.20 Главное с О. Беловой.
 9.50, 10.05 Д/ф «Легенды госбезопасности. Ибрагим Аганин. война за линией фронта». (16+).
 10.00 Военные новости.
 10.40 Х/ф «Классик». (12+).
 13.00 Новости дня.
 13.20 Открытый эфир. (12+).
 15.00 Военные новости.
 15.05 Д/с «Защища небо Родины. История отечественной ПВО». Фильмы 1-3.
 18.00 Новости дня.
 18.30 Специальный репортаж. (12+).
 18.50 Д/с «История военной разведки». (12+).
 19.40 Скрытое угрозы. (12+).
 20.25 Д/с «Загадки века».
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.05 Между тем. (12+).
 23.35 Х/ф «Выйти замуж за капитана».
 1.30 Х/ф «Без особого риска»

вторник, 24 сентября

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на табасаранском языке «Мил»
 08.00 «Заряжайся!» 0+
 08.10 Мультифильм 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Х/ф «Учитель танцев»
 11.35 «Учимся побеждать»
 11.50 «Здоровье» 12+
 12.50 «Дагестан туристический» 6+
 13.10 «Круглый стол» 12+
 14.00 Д/с «Органическое земледелие» 12+
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.50 «Музыкальный майдан» 12+
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 Х/ф «Трест, который лопнул» 1 с. 0+
 18.15 «Дагестан без коррупции» 12+

18.45 Передача на лакском языке «Альчи ва аглы»
 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 19.55 «Черным по белому»
 20.00, 23.00 Время новостей. Махачкала
 20.20 «Подробности» 12+
 20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
 21.50 «Человек и вера» 12+
 22.20 Д/ф «Россия на Черном море» 0+
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на лакском языке «Альчи ва аглы»
 01.50 Д/ф «Преданный рыцарь Тихого Дона» 12+
 02.30 Концерт 12+
 04.40 Передача на лакском языке «Альчи ва аглы»
 05.15 «Человек и вера» 12+
 05.45 Х/ф «Трест, который лопнул» 1 с. 0+
 06.15 «Дагестан без коррупции» 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Доброе утро.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.35 На самом деле. (16+).
 19.45 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Знахарь». (16+).
 23.30 Вечерний Ургант. (16+).
 0.05 Время покажет. (16+).
 3.00 Новости.
 3.05 Время покажет. (16+).
 3.40 На самом деле. (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Шолом» (на татарском языке)
 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 Театральные подмостки. «Калмыкия-Дагестан». К году театра
 17.50 Республика 18.15 Поехали! Дагестан
 5.00 Утро России.
 9.00, 11.00, 14.00 Вести.
 9.25 Утро России.
 17.00 Время покажет. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.35 На самом деле. (16+).
 19.45 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Знахарь». (16+).
 23.30 Вечерний Ургант. (16+).
 0.05 Время покажет. (16+).
 3.00 Новости.
 3.05 Время покажет. (16+).
 3.40 На самом деле. (16+).

НТВ

5.15 Т/с «ППС». (16+).
 6.00 Утро. самое лучшее. (16+).
 8.05 Мальцева. (12+).
 9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Т/с «Лесник. Своя земля». (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.30 Ты не поверишь! (16+).
 17.00 ДНК. (16+).
 18.00 Своя правда.
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины».
 20.40 Т/с «Куба. Личное дело». (16+).
 22.50 Основано на реальных событиях. (16+).
 23.45 Сегодня.
 23.55 Крутя история. (12+).
 0.40 Место встречи. (16+).
 2.40 Их нравы.
 3.00 Т/с «ППС». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.20 Удачная покупка. (16+).
 6.30 Выбери меня. (16+).
 7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.30 Давай разведемся! (16+).
 9.30 Тест на отцовство. (16+).
 10.30 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.15 Д/ф «Порча». (16+).
 14.45 Мелодрама «Цыганка». (16+).
 19.00 Мелодрама «Цыганка». (16+).
 23.10 Мелодрама «Личная жизнь доктора Селивановой». (16+).
 23.55 Мелодрама «Подземный переход». (16+).
 4.35 Д/ф «Порча». (16+).
 5.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 22.00 События.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
 8.00 Доктор И... (16+).
 8.30 Детектив «Уснувший пассажир». (12+).
 10.00 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона».
 11.30 События.
 11.50 Петровка, 38. (16+).
 12.05 Т/с «Коломбо». (12+).
 13.35 Мой герой.
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Пуаро Агаты Кристи».
 16.55 Естественный отбор.
 17.50 Детектив «Неразгаданные страницы».
 21.20 Фестиваль «Круг света»
 22.00 События.
 22.30 Осторожно, мошенники! Чужой кредит. (16+).
 23.05 Д/ф «Женщина третьего Reicha». (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Петровка, 38. (16+).
 0.55 Мужчины Жанны Фриске. (16+).
 1.45 Т/с «Коломбо». (12+).
 3.10 Осторожно, мошенники! Чужой кредит. (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
 8.00 Новости дня.
 8.20 Д/с «1812», 1-4 с. (12+).
 10.00 Военные новости.
 10.05 Д/с «1812», 1-4 с. (12+).
 13.00 Новости дня.
 13.20 Открытый эфир. (12+).
 15.00 Военные новости.
 15.05 Д/с «Вперед, кавалерия!» Фильмы 1 и 2.
 18.00 Новости дня.
 18.30 Специальный репортаж. (12+).
 18.50 Д/с «История военной разведки». (12+).
 19.40 Последний день. Людмила Касаткина. (12+).
 20.25 Д/с «Секретные материалы». (12+).
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.05 Между тем. (12+).
 23.35 Х/ф «Сыщик». (12+).
 2.15 Х/ф «Миссия в Кабуле». (12+).
 4.30 Х/ф «Прежде, чем расстаться».

среда, 25 сентября

РГВК

пятница, 27 сентября

РГВК

06.45 «Заряжайся!» 0+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги» 12+
07.55 «Заряжайся!» 0+
08.10 Мультифильм 0+
08.50 «Заряжайся!» 0+
09.00 Программа на канале РГВК «Дагестан»
12.05 «Галерея искусств» 6+
12.50 «Агросектор» 12+
13.20 «Круглый стол» 12+
14.00 «Экологический вестник» 12+
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.50 «Музыкальный майдан» 12+
16.55 «За скобками» 12+
17.00 X/f «Мелодии Верийского квартала» 0+

18.45, 01.15 Передача на кумыкском языке
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
19.55 «Черным по белому»
20.00, 23.00 Время новостей Дагестана
20.20 «За скобками» 12+
20.25 «Подробности» 12+
20.55 «На виду. Спорт» 12+
21.35 «Молодежный микс»
21.55 «Годекан» 6+
23.20 «Любальная сеть»
23.55 D/f «Кункинские мотивы» 0+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Время новостей Махачкалы
01.50 D/f «Неизвестные герои необъявленной войны» 16+
02.25 Концерт 12+
04.10 «Молодежный микс» 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся! (16+).
20.20 «За скобками» 12+
20.25 «Подробности» 12+
20.55 «На виду. Спорт» 12+
21.35 «Молодежный микс»
21.55 «Годекан» 6+
23.20 «Любальная сеть»
23.55 D/f «Кункинские мотивы» 0+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Время новостей Махачкалы
01.50 D/f «Неизвестные герои необъявленной войны» 16+
02.25 Концерт 12+
04.10 «Молодежный микс» 12+

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
17:25 Мир Вашему дому
17.50 Дагестан – мой край родной! Концерт
18.30 Док. фильм
5.00 Утро России.
6.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
12.50 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
14.45 Кто против? (12+).
17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
18.50 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Юморина. (16+).
23.15 X/f «Без права на ошибку». (12+).
3.15 X/f «Соучастники».

НТВ

5.15 T/c «ППС». (16+).
6.00 Утро. самое лучшее.
8.05 Доктор Свет. (16+).
9.00 T/c «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 T/c «Лесник. Своя земля». (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 ДНК. (16+).
17.30 Жди меня. (12+).
18.20 T/c «Морские дьяволы. Рубежи Родины».
19.00 Сегодня.
19.40 T/c «Морские дьяволы. Рубежи Родины».
21.00 T/c «Куба. Личное дело». (16+).
23.00 ЧП. Расследование.
23.30 Наши Вегас. Ани Лорак. (12+).
1.35 М и наука. Наука и мы. (12+).
3.20 Квартирный вопрос.

ДОМАШНИЙ

6.10 6 кадров. (16+).
6.30 Удачная покупка. (16+).
6.40 6 кадров. (16+).
7.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.10 Давай разведемся! (16+).
9.10 Тест на отцовство. (16+).
10.10 D/f «Реальная мистика». (12+).
11.30 События.
11.50 X/f «Коснувшись сердца». (12+).
12.15 D/f «Понять. Простить». (16+).
14.40 D/f «Порча». (16+).
15.10 Детский доктор. (16+).
15.25 Мелодрама «Крестная». (16+).
19.00 Мелодрама «Свой чужой сын». (Россия - Украина). (16+).
22.55 Про здоровье. (16+).
23.10 Мелодрама «Формула счастья». (16+).
22.00 В центре событий.
23.10 Приют комедиантов.
1.10 D/f «Порча». (16+).
1.40 D/f «Понять. Простить». (16+).
3.40 D/f «Реальная мистика». (16+).
3.20 Квартирный вопрос.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Ералаш.
8.15 D/f «Александр Збуров. Небольшая перемена». (12+).
9.00 X/f «Коснувшись сердца». (12+).
11.30 События.
11.50 X/f «Коснувшись сердца». (12+).
12.15 Детектив «Селфи на память». (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 T/c «Война на западном направлении».
18.00 Новости дня.
18.35 X/f «Солдат Иван Бровкин».
20.30 X/f «Иван Бровкин на целине».
21.15 Новости дня.
21.25 X/f «Иван Бровкин на целине».
22.50 X/f «Слушать в отсеках». (12+).
1.35 X/f «Добровольцы».
3.10 X/f «Сдвиг».

ЗВЕЗДА

6.50 T/c «Война на западном направлении».
8.00 Новости дня.
8.20 T/c «Война на западном направлении».
10.00 Военные новости.
10.05 T/c «Война на западном направлении».
12.20 T/c «Война на западном направлении».
13.00 Новости дня.
13.20 T/c «Война на западном направлении».
15.00 Военные новости.
15.05 T/c «Война на западном направлении».
18.00 Новости дня.
18.35 X/f «Солдат Иван Бровкин».
20.30 X/f «Иван Бровкин на целине».
21.15 Новости дня.
21.25 X/f «Иван Бровкин на целине».
22.50 X/f «Слушать в отсеках». (12+).
1.35 X/f «Добровольцы».
3.10 X/f «Сдвиг».

суббота, 28 сентября

РГВК

07.00, 08.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на кумыкском языке 12+
07.55 Мультифильмы 0+
08.50 X/f «Женя, Женечка и Катюша» 0+
10.30 «Молодежный микс»
10.50 «Русский музей детям» 0+
11.20 «Мой малыш» 12+
11.50 «Подробности» 12+
12.15 «На виду. Спорт» 12+
12.55 Концерт Селима Алахрова в Махачкале
15.05 D/f «Край предков»
15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 «Дежурная часть» 16+
17.10 X/f «Тайна рукописного Корана» 12+
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

19.30, 22.30, 30.00, 30 Время новостей Дагестана
19.55 «Дежурная часть» 16+
20.10 «Парламентский вестник» 12+
20.35 «Мы народ российский. Дагестан многонациональный!» D/f «300 лет губернатор» (Г. Астрахань)
21.00 «Первый студия» 12+
21.30 «Время говорить младышам» 12+
22.00 D/f «Мелодии Дагестана» 0+
23.00 X/f «Усатый нянь» 0+
01.00, 04.35 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
02.00 Концерт Селима Алахрова в Махачкале
03.45 «Время говорить младышам» 12+
04.10 D/f «Мелодии Дагестана» 0+
05.10 D/f «Гуниб» 12+

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 X/f «Табор уходит в небо». (12+).
8.10 Играй, гармонь любимиая! (12+).
8.55 Умины и умники. (12+).
9.45 Слово пастыря.
10.00 Новости.
10.10 К юбилею Олега Басилашвили. «Тостемуй пьет до дна». (16+).
20.50 «Первая студия» 12+
21.30 «Время говорить младышам» 12+
22.00 D/f «Мелодии Дагестана» 0+
23.00 X/f «Усатый нянь» 0+
01.00, 04.35 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
02.00 Концерт Селима Алахрова в Махачкале
03.45 «Время говорить младышам» 12+
04.10 D/f «Мелодии Дагестана» 0+
05.10 D/f «Гуниб» 12+

РОССИЯ 1

08.40 Местное время.
11.20 Местное время. Вести-Дагестан
5.00 Утро России. Суббота.
8.15 По секрету всему свету.
10.00 К юбилею Олега Басилашвили. «Тостемуй пьет до дна». (16+).
11.10 X/f «Вокзал для двоих»
12.00 Новости.
12.10 X/f «Вокзал для двоих»
14.00 X/f «Не ждите!». (16+).
18.00 Кто хочет стать миллионером? (12+).
19.30 Сегодня вечером.
21.00 Время.
21.20 Сегодня вечером.
23.00 Что? Когда? Осенняя серия игр. (16+).
02.00 Концерт Селима Алахрова в Махачкале
03.45 «Время говорить младышам» 12+
04.10 D/f «Мелодии Дагестана» 0+
05.10 D/f «Гуниб» 12+

НТВ

5.30 X/f «Тюремный роман». (16+).
6.10 6 кадров. (16+).
6.30 Смотр.
8.00 Сегодня.
8.20 Готовим с Алексеем Зимними.
8.45 Кто в доме хозяин? (12+).
9.25 Едим дома.
10.00 Главная дорога. (16+).
11.00 Еда живая и мертвяя.
12.00 Квартирный вопрос.
13.10 Поехали, поедим!
14.00 Своя игра.
15.20 Следствие вели. (16+).
16.20 Следствие вели. (16+).
17.15 Последние 24 часа. (16+).
19.00 Центральное телевидение.
21.00 Россия рулит! (12+).
23.30 Международная пилот-рампа. (18+).
0.25 Квартирник НТВ на Маргалиса.
1.00 Фоменко Фейк. (16+).
2.10 Дачный ответ.
3.00 Выборы меня. (16+).

ДОМАШНИЙ

6.10 6 кадров. (16+).
6.30 Удачная покупка. (16+).
6.40 6 кадров. (16+).
7.15 Комедия «Невеста с заправки». (16+).
7.55 Едим дома.
8.20 Мелодрама «Губернантка». (Россия - Украина). (16+).
9.40 Мелодрама «Невеста с заправки». (16+).
10.45 X/f «Нина». (16+).
19.00 Мелодрама «Стандарты красоты». (16+).
23.15 Детский доктор. (16+).
23.30 Мелодрама «Сестренка». (Россия - Украина). (16+).
1.25 Мелодрама «Губернантка». (16+).
2.15 Постскриптум.
22.15 Право знать!. (16+).
23.45 События.
0.00 90-е. Крестные отцы.
0.50 90-е. Водка. (16+).
1.40 D/f «Жены третьего Рейха». (16+).
2.30 Политика на гиперзвуке. (16+).
4.45 Выбери меня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.15 Марш-брюсок. (12+).
6.55 АБГДейка.
7.25 Православная энциклопедия.
7.55 Ералаш.
8.10 X/f «Варвара-краса, длинная коса».
9.35, 11.45 X/f «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Собака Баскервилей».
11.30 События.
13.00 Детектив «Конь из беловой масти». (12+).
14.30 События.
14.45 Детектив «Конь из беловой масти». (12+).
17.15 Детектив «Агата и сык. Королева брильянтов». (12+).
21.00 Постскриптум.
22.15 Право знать!. (16+).
23.45 События.
0.00 90-е. Крестные отцы.
0.50 90-е. Водка. (16+).
1.40 D/f «Жены третьего Рейха». (16

Согратлдиз сиягъят

Мурад САИД, Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

13-сентябрдиз журналистрин са десте Согратлдиз сиягъатдиз фена. И кардик кыил кутурди Дагъустандин журналистрин Союз я. Дагъустандин халкъарин садвилин ийкъян сергъятра аваз тешкилай мярекатда республикадин дережеда милли чаларал акътзавай газеттин журналин редакцийрин векилри иштиракна.

Махачъаладай Согратлдиз 155 километр мензил ава... Экунханъ сяддин 8-даз къуалай микроавтобусда аваз рекъзы экъечай чун чадив нисинин сяддин 12-даз агақна. Газф къадар къеъүнтар авай, рагарайни тепейрай хаж жезвай рехъ тирвилай улакъчиди йигинвилел иштираталай.

Хуър къадим имаратралди, ажайб тлебиатдалди девлетлуу ва вичел вирибурун фикир желбайди я. Хуър хур квай чадал ала. Тик тепейра сад-садан къуалай эцигнавай къвалерин арайра газф чайра анжас даркалар я авайди. Анриз килигдайла, жув халисан дегъ дөвирдиз акъттай хыз жеда.

Хуъре къуд мискин, пуд мөртебадин чехи мектеб, гъакъни лицей кардик ква. Чун мектебдин дараматдизни фена. Директор кыиле аваз, ана мутымнан шад гъалара къабулна. Чадин агъалийри гъайфидви къед-заявал, хуърун мектебда къелзаяв аялрин къадар йисалавай-суз тымил жезва - им тек са Согратлдин бедбахтвал туш. Дагъустандин газф дагълух хуърерай хыз, ияни жеъйлар къуалайвилер авай чайриз күч жезва.

Чадин ктабханада авай сиришта, къвалах тешкилнавай къайда акурла, чун иллаки гъейран хана. Хуъре медениятдин ва рикл алладарунин къилдин маканин кардик ква. Ктабханадиз чна чи патай алим ва шаир Азиз Мирзебегова Алкъвадар Гъасанакай къенвай "Зурба шаир ва маарифчи" чийни ктабни пишкешна.

Лезги халкъдиз лагъайтла, Согратль хуър фадлай багъри чадиз эл-къенвена - а чилел тъвар-ван авай алим, бажарагълу шейх Ярагъ Мегъамед фаракъатнава. Журналистрин десте чехи шейхдин сурал - зияратдални фена, дуваяр къел.

Гъульчукълай вири мутымнан Дагъустандин гъкуматдин сад тир тарихдинни архитектурадин музейдин Согратлдин филиалдизни фена. Музейдин виликан заведующий, тарихдин муталим Мегъамед Ахтуханова сиягъатчыриз бязи экспонатрикай ихтилатна. Фикир желбай затларикай сад "Бябучишин вагърам" тъвар алай кларасдин элкъевей къута хътнди тир. "Вилик дөвирра хуърун, хизандин ахлакъдинни эдебин къайдаяр чурай ксарив хуърун агъсакъарин советдин къаардалди и бябучишилин ярх ваххузай. Таксиркар а вагърам къвалин вил хъладай чадилай къурсарунин мажбур жезвай. Бябучишин вагърамдикай азад хъун патал тахсиркари жемтэдиз хийрлү крат къилиз акъудна къланзай", - сүбъетнан тарихчиди.

Къилин мярекат 1741-йисуз Дагъустандин халкъарин сад тир къуватралди персерин зулумкар Надир шагъ кукварай чада авай мемориальный "Ватан" комплексдин (адаҳ 16 метрдин къакъанвал алай женинин минарани гала) къвалав гвай майдандал кыиле фена. Мярекатдин Гуниб райондин ва Согратль хуърун администрациири, чадин мектебди лап хъсандаказ гъазурвал акунвай.

Дагъустандин журналистрин Союздин председатель, авар чадал акътзавай "Гъакъыктай" газетдин къилин редактор Али Камалова Дагъустандин халкъарин садвилин сувар арадал атунихъ, ам вирибуруз төбүрикунихъ галаз сад хыз, Дагъустан мидяйрикай азад авур дөвирдикай, Ирандин шагъ кукварунин карда Андалал дередин жемиентди кыиле тарих женининкай ихтилатна.

А. Камалова Дагъустандин халкъарин милли чалар хуънин важиблувални къедна. И кар, адан фикирдади, сифте нубатда аялрин дидебүйрлай, гъакъ мектебра тарсар гузай муаллиминалай аслу я. Гъкуматдини и меслэдиз, гъа жергедай яз милли чаларал акътзавай газетрэзини журнализ күмек гун чарасуя я.

Мярекатдал Дагъустандин общественный палатадин векил Д. Халидов, авар чадан муталимринг ассоциацидин председатель Б. Мутгидинова, Гуниб райондин ва Согратль хуърун администрациирикай векиларни рахана. Мектебда къелзаяв аялри Дагъустандин шаиррин шишиар къелна, чадин милли къульдердай аялрин ансамблди лезгинка къуль тамамарна. Мярекатдин эхирдай вири иштиракчыриз "Дагъустандин халкъарин садвал" чийни ктабни пишкешна.

...Акур къван аламатдин чаяр вири рикл хуъзни жедач. Хквадай рекъе чаз Урсатда виридалайни яргыди тир (4303 метр) Гимридин улакърин тоннелни акуна.

Им сад лагъай ва эхиримжи сиягъят туш - Дагъустандин къадим тарих, ажайб чаяр авай хуърериз сиягъят авун идалай къулухъни давамардайвал я. Югъ кечимишай саягъдал вири рази яз амуънна. Гъакъыктай, маракълу ва къадимлу чайриз, затлариз килигдай мумкинвал гайди сиягъят рикл аламукъайди хъана.

Чаз Согратлдин агъалийриз лугъуз къланзай: халкъдин тарих, меденият, чадан мукъаятивелди хуъва и ивиррин къимет квадармир. Согратль - им зурба тарих авай къадим хуър я. И хуърун муракаб дөкъикъайра вири алемдиз Дагъларин улкъведин мягъкемвал, мидамвал ва садвал вуч ятла къалурна!

Далдамчийрин ансамбль

Хазран КЬАСУМОВ

Сулейман-Стальский район республикада, адай яргъарани машгъур авур инсанар хыз, къильдин коллективарни ава. Абурун арада далдамчийрин "Къасумхуър" ансамблди къетлен чакъва. Са вахтара ам къудратту Советтин Союзда машгъур хънан.

"Къасумхуър" ансамбль 1958-йисуз райондин культурадин отделдин заведующий, РСФСР-дин культурадин лайхлуп работник **Ифрат Къасумова** тешкилнай. 1960-йисуз улкъведен меркез Москвада кыиле фейи Дагъустандин культурадинни иштиракчыриз ийкъара (декада) иштиракунай ва алакъунрай далдамчийрин ансамблдиз "Халкъдинди" лагъай гъуърметдин тъвар гандай.

Сифте тешкилайла, адак пуд касквай - Ифрат Къасумов, Абдулбари Гъажимегъамедов ва Гъажибала Гъажимисриев. Ифрат Къасумова и дестедиз рөгъбервални гузай.

- Къвез-къвез чи ансамблдин гъевескарринг къадарни артух жез эгечин, - рикл хизива алай вахтунда Эминхуъре яшамиш жезвай Гъажибала Гъажимисриева. - Икк, ансамбль яваш-явш - 7, са арадилай - 9 ва гуъзъунлайнай 11 касдикай ибарат, иштиракчирни са шумудра дегиши хъана.

Г. Гъажимисриева ансамблдикай ихтилат ийдайлла, за ихтигин са кардизни фикир гана: гъар сеферда ансамблдин иштиракчирин къадар тек жезва.

- Им душушуздин кар ятла, тахъайтла, адахъ са гъихын ятланы сир аватла - хабар къуна за.

- Ваъ, дуст кас, ансамблдин иштиракчирин къадар тек хъун душушуздин кар туш, - давамарзана ихтилат Гъажибала Гъажимисриева. - Далдамчияр жергеда аваз стулрап ацукъзыва, абурун юкъва авай как "хорда къиль кутазвайди" я. Адав - дадлам, амайбурув къарапалди язвай тафтар жезва. Им ансамбль тешкилай сифте йикъалай адепт хънавай, къенин юкъузни давамарзавай кар я.

1966-йисуз ансамблди "Дагъустандин иштиракчирин культурыдин гъафте - Ленинградда" лишан-

дик кваз къиле фейи мярекатда, гульчукълай Дондал алай Ростовда, Бакуда, Тифлиса, Сочида, Юкъван Азиядин республикайра, Болгарияда, Чехословакияда ва масанра тухай фестивалра, конкурса, культурадинни иштиракчыриз мярекатра иштиракна, чинп къетлен бажарагъ ва ишталдуваш.

Ансамбль 18 сеферда Вириос-сиядин килигунра гъалиб хъана, ада 1-дережадин дипломар къачуна. Ам ДАССР-дин ва РСФСР-дин культурадин министерствойрин патай гъуърметдин грамотайриз лайхлуп хъана.

Далдамчийрин ансамблди вичин къвалах акъвазарай йисарни

1970-йисарин ансамблдин коллектив

Яргъал йисара "Къасумхуър" ансамблдин къвалахда иштиракчи хъайи Гъажибала Гъажимисриева лагъайвал, тъвар-ван авай ансамблди халкъдин авазрал бинеламиш хъана къвалахна. Гъевескарри Да-гъустандин вири халкъарин авазар тамамарзавай. Ансамблди вичин нумраяр мукъофидви гъазурзайвай, абури цийи хъийизвай. Гульчукълай ансамблди Азербайжандин, Гуржистандин, Эрменистандин, Узбекистандин халкъарин авазарни чинп репертуардик кутуна.

"Къасумхуър" ансамблди Мурат Кажлаеван "Ритмы и годы" телевизионда иштиракна. "Под небом Шалбуздага" кинофильмда макъамар тамамарна, СССР-дин центральный телевиденидин сад лагъай каналдай "Шире круг" передача иштиракна.

Яргъал йисара ансамблда машгъур далдамчияр тир Къайиб Къайибова, Шарафудин Мейланова, Зубайл Къурбанова, Омар Селимова, чна винидихъ тъвар къур Гъажибала Гъажимисриева ва мабасбуру активиледи къвалахна.

1981-йисуз ДАССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указадалди далдамчийрин ансамблдиз ва адап иштиракчир тир Абдулаким ва Абдулбари Гъажимегъамедовиз гъуърметдин грамотайриз гана.

хъана. 2010-йисуз районда машгъур далдамчии Агъаргъым Агъаргъимов къиле аваз "Къасумхуър" ансамблди тешкил хъувуна. Ада районда, республикада ва адай къеце тухузай мярекатра иштиракза, халкъдин коллективдин машгъурвал арадал хизива. Цийиз тешкил хъувунвай, 9 касдикай ибарат тир ансамблди гъунаар Яран суварик, Стап Сулейманаш ширатдин Ийкъарик, халкъдин яратмишунрин "Лезгистандин авазар" фестивалда, Махачъалада, Каспийска да масанра тухай мярекатра, "Музыкадин майдан" лишандик кваз республикадин телеконкурсда, Кефернатан Кавказдин халкъарин яратмишунрин "Терек - дуствилин ваци" фестивалда ва масанра гъунаар къалурна.

2019-йисан февралдин вацара Махачъала шеърда "Халкъдин коллектив" тъвар тестикъарун патал кыле тухузай халкъдин яратмишунрин "Къасумхуър" ансамблди нубатдин сеферда тъвар тестикъар хъувуна. Им далдамчияр тир Агъаргъым Агъаргъимов, Султанагъамед Хидирован, Умудбег Малагиеван, Ислеман Ризаеван, Шихсаид Шихнабиеван, Усенбег Гъажимурадован, Тарзан Саруғланован, Керим Камилован устадвилин нетижя я.

Медениятдин рекъе - 32 йис

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

И ийкъара зун Герейханов 1-хуъре яшамиш жезвай манидар **РАМАЗАНОВ Славикахъ** галаз гульчукълайши хъана. Ам 1975-йисуз рабочий Рамазанов Бадиран хизандын дидедиз хъана. 1992-йисуз 11-класс күтъягъай жегъилди вичин умъмуръ медениятдин рекъиз бахшна.

Школада манияр лугъунин тарсар гузай хуърунви муллум Керимов Расулан Гъилик къелай ада, гъеле гъвчизмаз манияр ягъиз, конкурсра, музыкадин кружокра, гъакъ къульнивийрихъ галаз совхоздин, культурадин къвалин патай хуъре ва районда, гъакъни Махачкъаладани фестивалра иштиракна. Икк, 1987-йисуз, 12 йиса аваз, Махачкъалада кыиле фейи фестивалда иштиракай Славика приздин чакъ къуна. Октябрдин революциян ийкъаз талукъарнавай яратмишунрин фестивалда къвенкъевичи чакъ галаз меъъеррик, шад межлисирк тухуз хъана. И карди адап руғъ мадни хажна. Гъа икк Славик Рамазанов яваш-явш манидарин гегъенш жергейриз акъатна.

А вахтара алатар ягъиз, манияр лугъуз, меъъеррил физвай аялар лап тимил авай. Славика вичин танъахда авай ярар-дустарин арада усалаваунч. Къвалин тъялни фикирда къуна, вичиз са рехъ жагъурна.

С. Рамазанов манияр ягъун патал гагъ са, гагъ маса ансамблрин иштиракзана. Дагъустандин халкъарин, түрк, узбек, азербайжан чаларалдин манияр ада еке устадвиледи лугъузва.

Славик Рамазанов манияр ягъун терилямишнавай 2 гадани са руш ава, абуру гъарда вичин рекъя зельмет чугувазва. Чи мурад адап хизанды хушбахтвал мадни артух хъун я.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядик, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство
367018, Махачкала,
Насрутдиновн пр., 1 "а"
КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРОДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62
КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилав авунин рекъий Федеральный къултугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ГУ 05-00420
Макъалайр редакцияди түккүр къийзва.
Макъалайр рещензия гузвач ва абур элкъевна вахкузвач. Редакциядин макъалайр ин авторин фикирар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнав материалаира делилдин дульвилин ва керчеклини патахъай жавабдара авторин чинн хиве гъятзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатони къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.40

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.367000, Махачкала,
Пушкин къиче, б.

Тираж 6057

Гы - Илишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавайбүр я.
12 - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"
УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Дербент райондин Лукъарин хъуре яшамиш жезвай
боксдай тренер
Рамазан РАМАЗАНОВАЗ:

Ватан хвейи бубайди ваз
тIвар туна,
Етим даҳди кесиб къвални
вар туна.
Дидед лувак чIехи хъайи
Рамазан,
Уъмуърдин рехъ экув хъайи
Рамазан.
Туъкъив хизан, веледарни
хъянва ваз,
Сад Аллагъоди гувзел къилих
ганва ваз.
Пагъливандин гъунар авай
Рамазан,
Багъя я чаз пак тIвар алай
Рамазан.

ВАЗ УМУМУРДИН 60 ЙИСАН СУВАР МУБАРАКЗАВАЙ
КЫЛЕ КАЗИМ ХАЛУ АВАЙ БАГЪИЯР: ДИДЕ НАЗАЙ,
УМУМУРДИН ЮЛДАШ ШЕКЕРХАNUM, ИРАНДИДЕ ФАТИМА,
ИРАНБУБА МУРСАЛ, СТХА РУСЛАН ВА ВАХ ЭЛЬМИРА,
Гъаки ВИРИ МУКЬВА-КЫЛИЯР.

Чина, Керимхановрин стхайри, вахари, вири чIехи хизанди мирес Кичибек МУСАЕВАЗ "Дагъустан Республикадин халкъдин шаир" лагъай зурба тIвар мубаракзава, адахъ
сагъ чан ва маини еке агалкъунар хъунухъ чи мурад я.

Чаҳъ са теклифни ава: Кичибек Мусаеван тIвар ада
къелай Гилийрин хуърун юкъван школадал эцигин.
И меслятдин тереф герек идараирин чIехибуруни,
белки, хъун...

КЕРИМХАНОВРИН ХИЗАН.

Малумат

Гъурметлу лезги вахар ва стхай! 19-сентябрдиз, НЯНИН СЯТДИН 4-даз, Расул Гъамзатован тIварунихъ галай библиотекада шаир, драматург, РФ-дин писателприн ва журналистин союзирин член, РД-дин культурадин лайихлу къултугъчи, РД-дин жегыллин лайихлу тербиячи, Сулейман-Стальский райондин Гъурметлу гражданин Сажидин САИДГЪАСАНОВАН цийиз акъуднавай "Вун нақъ вучиз атаначир?" тафтил презентация жезва.

Шаир Сажидинан ширирал риқл алайбуруз виризду буор ийизва.

МЯРЕКАТДИН ОРГКОМИТЕТ.

Нариман ИБРАГИМОВ

Вун баҳтавар кас я

Дуњъядин крат виликамаз аян жезвай арифдардиз пачагъди вичин патав эверда ва вичин къисметдикай, гележегдикай хабар гун истиемища.

- Пачагъ, вун сагърай! - лугъуда аяндарди, - заз аквазвайвал, вири мукъва-къилияр сад-садан гъуъннаплаз рекъида, анжак вун амукъда.

- Вири къейила зун квэз я къянъ - хъел къведа пачагъдиз. Яъ адан гардан! - эмирда пачагъди вичин нуъквериз. - И ламран хциз чизвай са затни авайди туш.

Эверда хуърун жемятдин арада арифдар яз гъисабзавай къуъзеказ. Суалдин ван хъайила, ада лугъуда:

- Вун пара баҳтавар каs я, гъурметлу пачагъ, вун ви мукъва-къилийрилай гъуъннлиз рекъида.

- Мумкин кар я, - разивалда пачагъди. - Вун халисан аяндар я. Къизиларни вахкана итимвилледи рекъе хтур и акъуллу каs, - буйргъ хъувуна ада нуъкверизни.

Са комбайн

Корреспондентди виликан совхоздин, гилан МУП-дин директордихъ галаз сунъбетзава.

ИНДЕКСАР:

2020-йис патал

Лезги газет

КХЬИХЪ!

йисанди - 63249
6 вацранди - 51313газетдин къимет почтарин
отделенийрай:йиса - 854 манатни 76 кепек
6 вацра - 427 манатни 38 кепекАбонентрин ящикрай (до востребования):
йиса - 801 манатни 24 кепек
6 вацра - 400 манатни 62 кепек

“Дагпечатдин” киоскрай:

йиса - 456 манат
6 вацра - 228 манатКиоскрай вахчун патал газет квевай “Дагпечатдин” киоскра, сайтда (www.dagestan.press) ва гъакини Махачкъалада, Промшоссе куъчедин 10 “а”-нумрадин дараматда, къвз жеда.

Чи бухгалтериядай:

“Лезги газетдин” редакциядай чпи хутаҳдайбур:
йиса - 325 манат
6 вацра - 162 манатни 50 кепекЧи газет кхъинин патахъай суалар пайда хъайитла,
екъунин сятдин 9-далай няин сятдин 5-далди и нумрадиз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

Кроссворд

Туъкъурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

1	2					
3	4	5	6			7
8	9	10				
13	14	15				16
17	18					
						19

СУАЛАР: 1. Кам. 2. Гъукумдин органдиз хъяновай векил. 3. Литература. 4. Кичле хъайила, руъгъ аниз аватда. 5. Хъульцуган. 6. “Сулейман вич я жед ..., Чирун герек авач масада”. (С. Сулейманан ширидай). 7. Краснодардин крайдай ва Адыгейдай авахъздавай вац. 8. Зиллет, азиат. 9. Адалатлу, гъяхъулы инсан. 10. ... алейкум. 11. Икъардин бинедаллаз са затли маса къачудайла, са терефди виликамаз вугудай гъакъидин пай. 12. Франциядин виридалайни яргъи вац. 13. Рикъел хуън патал сада гайи савъят. 14. Муъкуз дуњъя. 15. Хуър. 16. Яғъ, намус. 17. Лап хъсан еридин шуще. 18. Халъ, махлукъ. 19. Көлебрабал къульвадайла, сада муъкуздал гъалибвал къачун.

Туъкъур хъувун

“Лезги газетдин” 36-нумрада чапнавай “Азиз Ватан” ширидин автор Т. Мельамедов я. И ширин редакциядив агаъбарай “Куредин ярарин” рэгъбер А. Агъмедашаева, гъалатъ хъана, ширидин автор яз С. Агъмедашаева къалурнавай. Газетдизни гъдан тIвар алаз акъатна. Чна авторривай багъишламишун тIалабзава.

“Лезги газетдин” редакциядин коллективди Мурадали Шагъвелевович Мурадалиеван хва

ЖАВИД

рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз адан хизандиз, къавум Бабаев Эмирханаз, мукъва-къилийриз башсагълугъувал гузва.

Абдулгъаниеврин хизанди Гъалибаз, Туъкъевзбаназ, бадеяр Раисатази Къизилаз жаван хва, хутул САИД рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз, хажалат чуугунивиди, башсагълугъувал гузва.